

Organizacije civilnog društva kao ključni akteri u suzbijanju nasilja nad ženama u Hrvatskoj

<http://zaklada.civilnodrustvo.hr/>
www.eeagrants.org

ženska soba
women's room

ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA KAO KLJUČNI AKTERI U SUZBIJANJU NASILJA NAD ŽENAMA U HRVATSKOJ

Maja Mamula, Paula Zore, Josipa Tukara Komljenović

Ženska soba
Zagreb, 2016.

Impresum

Ova je publikacija nastala i tiskana uz potporu Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva, Ureda za financijske mehanizme Europskoga gospodarskog prostora i Norveškoga financijskog mehanizma o provedbi Programa za organizacije civilnog društva u Republici Hrvatskoj (2009. - 2014.), u okviru projekta ***Novom snagom protiv nasilja nad ženama***.

Projekt provode Ženska soba – Centar za seksualna prava (Zagreb) s partnerskim organizacijama Ženskom udrugom IZVOR (Tenja), Ženskom grupom Karlovac „Korak“ (Karlovac) i Stígamót – Counselling and education center on sexual violence (Reykjavík, Island).

Izdaje Ženska soba - Centar za seksualna prava

Autorice: Maja Mamula, Paula Zore i Josipa Tukara Komljenović

Lektorica Paula Župan

Likovno-grafičko oblikovanje Petra Drožđan-Kranjčec

Tisak Tiskara HORVAT TISAK d.o.o.

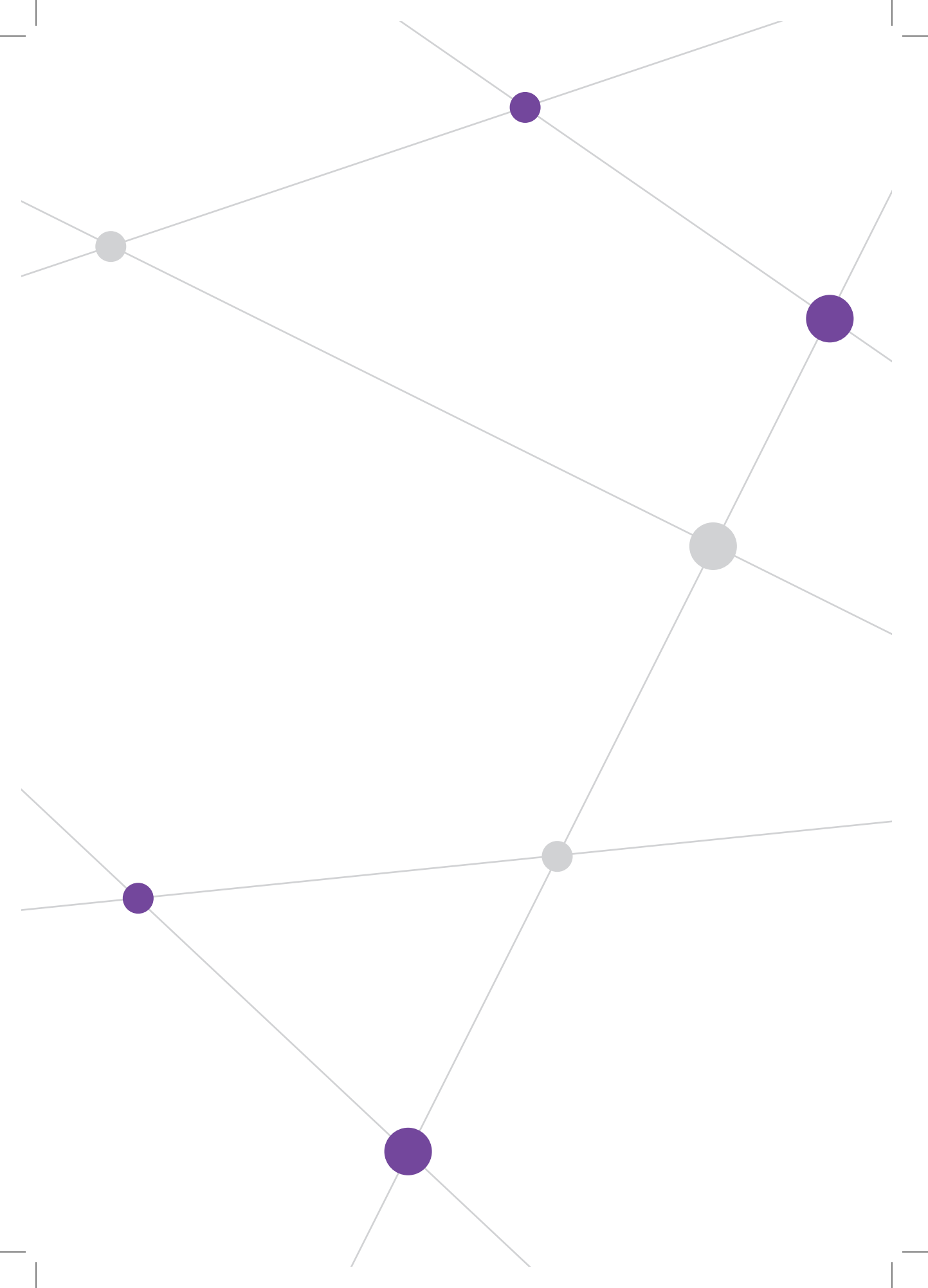
ISBN 978-953-7505-11-0

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000947599.

Ženska soba
Zagreb, 2016.

Sadržaj

1. Uvod	5
2. Istraživački izvještaj „Analiza uloge, kapaciteta i održivosti organizacija civilnog društva koje rade na suzbijanju nasilja nad ženama“	8
3. Akcijski plan organizacija civilnog društva za suzbijanje nasilja nad ženama: Prijedlog nužnih konkretnih mjera (2017. – 2021.)	43
4. Model održivosti organizacija civilnog društva koje rade direktno sa ženama žrtvama nasilja	51
5. Zaključno	66
6. Zahvale	68
7. Prilozi	69

1. UVOD

Ova je publikacija nastala kao sastavni dio projekta **Novom snagom protiv nasilja nad ženama**, koji provode Ženska soba – Centar za seksualna prava (Zagreb), s partnerskim organizacijama Ženskom udrugom IZVOR (Tenja), Ženskom grupom Karlovac „Korak“ (Karlovac) i Stígamót – Counselling and education center on sexual violence (Reykjavík, Island).

Projekt se provodi zahvaljujući financijskoj potpori Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva, Ureda za financijske mehanizme Europskoga gospodarskog prostora i Norveškoga financijskog mehanizma o provedbi Programa za organizacije civilnog društva u Republici Hrvatskoj (2009. - 2014.).

Nastao je kao odraz trenutnog stanja u suzbijanju nasilja nad ženama, uloge, rada i problema održivosti organizacija civilnog društva (OCD-a) koje rade direktno sa ženama koje su preživjele nasilje i promišljanja Ženske sobe i partnerskih organizacija što i kako možemo zajedno pridonijeti u pokretanju pozitivnih promjena u svim navedenim problemskim područjima.

U publikaciji se nalaze tri ključna teksta: istraživački izvještaj *Analiza uloge, kapaciteta i održivosti OCD-a koji rade na suzbijanju nasilja nad ženama*, *Akcijski plan OCD-a za suzbijanje nasilja nad ženama u Hrvatskoj* i *Model održivosti OCD-a koji rade direktno sa ženama žrtvama nasilja*. Kroz njih smo htjeli predstaviti promišljanja OCD-a koji godinama rade na suzbijanju nasilja nad ženama o vlastitoj ulozi, postignućima i problemima u radu, njihovom uvidu što je nužno promijeniti u Hrvatskoj na tom području, kao i viđenju mogućnosti održivosti i preživljavanja takvih organizacija. Nasilje nad ženama i dalje nije prioritarna i politički dovoljno zanimljiva tema; nema dovoljno sredstava za rad sa žrtvama nasilja ili ta sredstva nisu raspoređena na odgovarajući način, a organizacije se proziva, etiketira i difamira kao velike potrošače novca poreznih obveznika/ka i okrivljuje za vlastito samozapošljavanje članica/ova.

O PROJEKTU *NOVOM SNAGOM PROTIV NASILJA NAD ŽENAMA*

Osnovni cilj projekta jačanje je sposobnosti OCD-a koji rade na suzbijanju nasilja nad ženama.

Očekivani rezultati su:

- R1 - Razvijen istraživački izvještaj „Analiza uloge, kapaciteta i održivosti OCD-a koji rade na suzbijanju nasilja nad ženama“;
- R2 - Aktivno uključivanje građanki i građana u suzbijanje nasilja nad ženama kroz volonterski rad;
- R3 - Ojačani kapaciteti OCD-a za zagovaranje i praćenje javnih politika;
- R4 - Razvijen i tiskan „Akcijski plan OCD-a za suzbijanje nasilja nad ženama u Hrvatskoj“;
- R5 - Razvijen i tiskan „Model održivosti OCD-a koji rade sa ženama žrtvama nasilja“;
- R6 - Relevantni akteri upoznati s ulogom i važnosti OCD-a u suzbijanju nasilja nad ženama;
- R7 - 20 % predloženih zagovaračkih mjera za suzbijanje nasilja nad ženama i održivosti OCD-a ušlo je u nacionalne i lokalne politike i strategije;
- R8 - Šira javnost je osviještena o problemu nasilja nad ženama i ulozi OCD-a.

Sam projekt organiziran je kroz četiri grupe aktivnosti:

A1 - Analiza uloge, kapaciteta i održivosti OCD-a koji rade na suzbijanju nasilja nad ženama kroz provođenje istraživanja s OCD-ima koji direktno rade sa ženama žrtvama nasilja, ključnim institucionalnim akterima i OCD-ima koji ne rade direktno sa ženama žrtvama nasilja, kako bi se utvrdile pozitivne promjene koje su do sada napravljene, kao i nužni koraci koje tek trebamo napraviti, imajući pri tome uvid u ulogu OCD-a.

A2 - Jačanje kapaciteta OCD-a kroz unaprjeđenje suradnje, aktiviranje građanki/a, poboljšanje suradnje s medijima i razvoj zagovaračkih alata za suzbijanje nasilja nad ženama kroz studijsku posjetu partnerskih organizacija u Stígamótum centar u Reykjavíku; održavanje edukacije za 30 volonterki/a koji će volontirati u OCD-ima koji rade na suzbijanju nasilja nad ženama; održavanje

Konferencije o ulozi i održivosti OCD-a u suzbijanju nasilja nad ženama; razvoj Akcijskog plana OCD-a za suzbijanje nasilja nad ženama u Hrvatskoj; razvoj Modela održivosti OCD-a koji rade sa ženama žrtvama nasilja. Navedeno će biti objavljeno u publikaciji **OCD-i kao ključni akteri u suzbijanju nasilja nad ženama u Hrvatskoj** koja će sadržavati i rezultate istraživanja.

A3 - Zagovaranje za implementaciju akcijskog plana za suzbijanje nasilja nad ženama i modela održivosti OCD-a koji rade na tom području u relevantne javne politike kroz sastanke s relevantnim akterima; organiziranje sastanka s predstavnicama/cima Nacionalnog tima za suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, županijskih koordinatora/ica i OCD-a o suzbijanju nasilja nad ženama, kao i održavanje okruglog stola o održivosti OCD-a.

A4 - Podizanje svijesti građanstva o problematici nasilja nad ženama i ulozi OCD-a kroz održavanje sastanka OCD-a s ciljem definiranja kampanje o važnosti i ulozi OCD-a u suzbijanju nasilja nad ženama; organiziranje sastanka OCD-a s predstavnicima/ama medija o vidljivosti i ulozi OCD-a. Ova grupa aktivnosti uključuje i održavanje tri javne akcije s ciljem senzibilizacije građanki/a za probleme nasilja nad ženama.

2. ISTRAŽIVAČKI IZVJEŠTAJ „ANALIZA ULOGE, KAPACITETA I ODRŽIVOSTI ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA KOJE RADE NA SUZBIJANJU NASILJA NAD ŽENAMA“

2.1. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Članice Ženske sobe organizirale su i provele istraživanje ***Analiza uloge, kapaciteta i održivosti organizacija civilnog društva koje rade na suzbijanju nasilja nad ženama.***

Cilj istraživanja bio je pružiti uvid u stanje na području suzbijanja nasilja nad ženama u Hrvatskoj, o ulozi organizacija civilnog društva (OCD), kao i o potrebama OCD-a koji pružaju direktnu pomoć i podršku žrtvama nasilja, kako bi mogli raditi kvalitetno i održivo. Rezultati istraživanja višestruko su korisni; osim samog uvida u situaciju, poslužili su kao temelj za razvijanje akcijskog plana organizacija civilnog društva za suzbijanje nasilja nad ženama i modela održivosti organizacija civilnog društva koje rade sa ženama žrtvama nasilja.

Ciljne skupine istraživanja bili su predstavnice/i OCD-a koji rade direktno sa ženama žrtvama nasilja, predstavnice nadležnih tijela i institucija koji se bave problematikom te predstavnice/i OCD-a koji ne rade direktno sa ženama žrtvama nasilja, ali kroz svoje aktivnosti pridonose suzbijanju nasilja nad ženama.

Poziv za sudjelovanje u istraživanju upućen je brojnim OCD-ima, nadležnim državnim tijelima i institucijama u Hrvatskoj. Popis OCD-a s kojima se kontaktiralo nastao je na temelju popisa OCD-a utemeljenog u istraživanju Ženske sobe (2010.), objavljenog u publikaciji “Organizacije civilnog društva koje pružaju specijalizirane servise ženama žrtvama nasilja kao ključni akteri u procesu demokratizacije društva”¹ te različitih popisa i adresara nadležnih tijela o organizacijama koje pružaju pomoć i podršku ženama žrtvama različitih oblika nasilja. Pozivi su upućivani direktno na njihove adrese, a dodatno je poziv objavljen i na službenoj web stranici Ženske sobe².

1 Mamula, M. (ur.) (2010.). Organizacije civilnog društva koje pružaju specijalizirane servise ženama žrtvama nasilja kao ključni akteri u procesu demokratizacije društva. Zagreb: Ženska soba.

2 Ženska soba – Centar za seksualna prava, www.zenskasoba.hr

Kriterij sudjelovanja OCD-a koji rade direktno sa ženama žrtvama bili su:

1. da organizacija nije vjerska ni politička
2. da organizacija postoji najmanje 2 godine
3. da organizacija radi direktno sa ženama žrtvama nasilja kroz minimalno 10 savjetovanja mjesečno
4. da se organizacija sama određuje kao organizacija koja se bavi suzbijanjem nasilja nad ženama.

Kriterij za nadležna tijela i institucije bio je da se u svom radu direktno ili indirektno bave problematikom suzbijanja nasilja nad ženama, razvojem javnih politika na ovom području, kao i da imaju uvid i znanja o radu OCD-a koji pružaju direktnu pomoć i podršku žrtvama.

Kriterij za OCD-e koji ne rade direktno sa ženama žrtvama nasilja, ali kroz ostale aktivnosti utječu na suzbijanje nasilja nad ženama, nastao je također na temelju različitih popisa, adresara, kao i dugogodišnjeg iskustva u radu Ženske sobe.

Za potrebe provođenja istraživanja razvijena su **dva oblika polu-strukturiranog intervjua**: jedan za OCD-e koji rade direktno sa žrtvama nasilja, a drugi za predstavnice/ke nadležnih tijela, institucija i OCD-a koje ne rade direktno sa žrtvama. Prvi polu-strukturirani intervjui za OCD-e koji rade direktno sa žrtvama sadržavao je 37 pitanja, podijeljenih u pet područja (podatci o osobi koja je dala intervjui, podatci o organizaciji, rad sa ženama žrtvama nasilja, najvažnije promjene u suzbijanju nasilja nad ženama do sada i promjene koje nam predstoje te održivost organizacije). Drugi polu-strukturirani intervjui za predstavnice/ke nadležnih tijela, institucija i OCD-a koji ne rade direktno sa žrtvama bio je značajno kraći i sadržavao je samo 7 pitanja, s naglaskom na učinjene pozitivne promjene u suzbijanju nasilja nad ženama, promjene koje nam predstoje i ulozi OCD-a u tome.

Polu-strukturirani intervjui s predstavnicama/ima OCD-a koji rade direktno sa žrtvama provedeni su od ožujka do početka svibnja 2016., dijelom telefonski, a dijelom u direktnom kontaktu. Intervjue su provodile članice Ženske sobe i partnerskih organizacija, a prosječno je trajao 45-60 minuta.

S predstavnicama/ima nadležnih tijela, institucija i OCD-a koje ne rade direktno sa žrtvama kontaktirale su i provodile intervjue tijekom travnja i svibnja 2016. godine članice Ženske sobe. Prosječno trajanje intervjua bilo je 15-25 minuta.

Konačni uzorak obuhvatio je 37 osoba, od čega 23 predstavnice/ka OCD-a koji rade direktno sa ženama žrtvama nasilja³, 9 predstavnica nadležnih tijela i institucija te 5 predstavnica/ka OCD-a koji ne rade direktno sa ženama žrtvama nasilja (popis OCD-a, nadležnih tijela i institucija koji su sudjelovali u istraživanju nalazi se u prilogu broj 1).

Prikupljeni podatci su kodirani, uneseni u pripremljenu bazu podataka i obrađeni SPSS programom.

U daljnjem tekstu navedeni su rezultati istraživanja.

2.2. PODATCI O ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA KOJE RADE DIREKTNO SA ŽENAMA ŽRTVAMA NASILJA

2.2.1. Podatci o osobama s kojima je vođen polu-strukturirani intervju

U istraživanju su sudjelovale 23 osobe kao predstavnici/e 23 OCD-a koji rade direktno sa ženama žrtvama nasilja, od čega 22 žene i jedan muškarac, u rasponu od 25 do 65 godina života.

Većina sudionica/ka istraživanja ima višu (8,7%) ili visoku stručnu spremu, uključujući i magisterij i doktorat (65,2%), dok ostale osobe imaju srednju stručnu spremu (26,1%). Također, većina sudionica/ka ima zanimanje iz područja društvenih znanosti, kao što su psiholog/inje (17,4%), pravnice (17,4%), ekonomistkinje (13%), socijalne radnice (8,7%), politologinja, profesorica komparativne književnosti, profesorica povijesti, sociologinja i sl.

Većina sudionica/ka upravlja organizacijom. Rade kao koordinatorice i/ili predsjednice organizacije (52%), voditeljice skloništa i/ili savjetovališta (13%)

³ Uključene 23 organizacije nisu jedine u Hrvatskoj koje rade na ovom problemu, nego one koje su se odazvale na sudjelovanje u istraživanju. Prema procjeni Ženske sobe u Hrvatskoj djeluje između 25 i 30 organizacija koje zadovoljavaju sva 4 postavljena kriterija.

ili su voditeljice programa/projekata (17,4%). Ostala radna mjesta su, na primjer, pravna savjetnica i voditeljica besplatne pravne pomoći, provoditelj psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji, psihologinja u savjetovalištu, socijalna radnica u skloništu (17,6%).

Većina sudionica/ka (69,5%) ima više od 10 godina radnog staža, od čega 34,8% više od 20 godina. Pri tome, najveći udio sudionica/ka u trenutku provedbe istraživanja radi direktno sa žrtvama dulje od 11 godina (73,9%), iz čega je očito da su dio vremena radile volonterski i/ili honorarno.

2.2.2. Podatci o organizacijama

Organizacije uključene u istraživanje dolaze iz 15 županija, najčešće iz većih gradova (11 organizacija).

Velika većina organizacija uključenih u istraživanje radi 20 i više godina sa ženama žrtvama nasilja (87,3%), pri čemu samo jedna organizacija postoji tek četiri godine.

Većina organizacija djeluje na nacionalnoj razini (73,9%), slijede organizacije koje djeluju na razini regije (17,4%), a najmanji broj radi samo na razini grada/županije (8,7%).

Broj stalno zaposlenih osoba u trenutku provedbe istraživanja varira od niti jedne stalno zaposlene osobe do 13 osoba, pri čemu većina (65,2%) ima zaposleno do 5 osoba. Zamjetno je da broj stalno zaposlenih osoba u organizacijama značajno varira kroz zadnje 3 godine, ovisno o osiguranim sredstvima kroz projekte i programe. Broj stalnih vanjskih suradnica/ka u OCD-ima kreće se od 1 do 10 osoba, pri čemu je najčešće da su uključene 2-3 vanjske osobe (39,1%). Što se tiče broja volonterki/a, broj varira od toga da nema niti jedne osobe do 83 osobe, pri čemu je to najčešće do 10 (38,9%) ili 20 osoba (38,9%). Samo u manjem broju organizacija aktivno volontira više od 30 osoba (22,2%).

Okvirni godišnji proračun pokazuje da značajan broj organizacija ima više od 701.000,00 kn godišnjeg prihoda (43,5%) ([Grafčki prikaz 1](#)).

Grafički prikaz 1.
Okvirni godišnji proračun OCD-a u 2015. godini u kunama

> 701.000	43,5%
do 150.000	17,4%
151.000 - 300.000	13,0%
301.000 - 700.000	26,1%

Godišnji izvještaj rada organizacije, uključujući i financijske izvještaje redovito objavljuje 73,9% organizacija, dok 17,4% objavljuje povremeno.

Nastavno na transparentnosti rada, 87% organizacija ima svoju web stranicu, na kojoj objavljuju i izvještaje o radu.

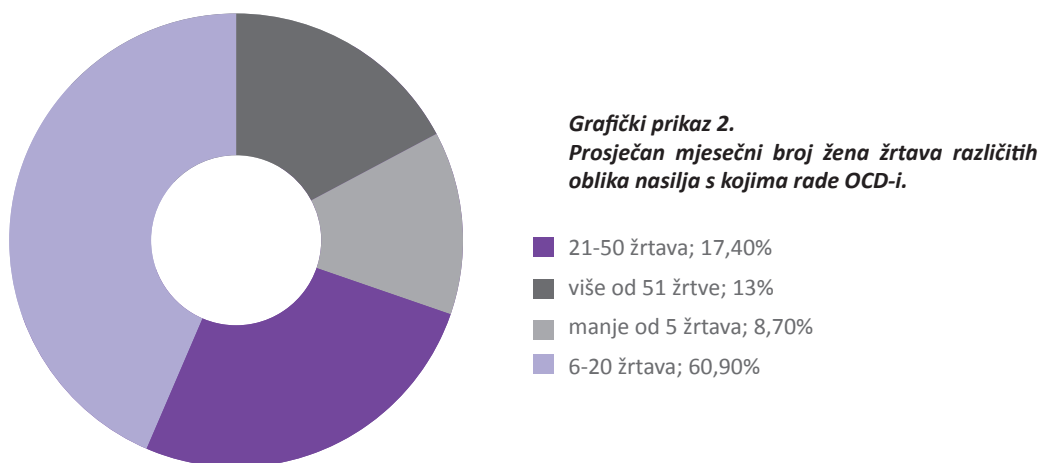
Od oblika direktnog rada sa ženama žrtvama nasilja, gotovo sve organizacije (95,7%) pružaju dugoročnu podršku žrtvama (dulje od tri mjeseca) i pravno savjetovanje. Slijede psihološko savjetovanje (91,3%), pružanje krizne podrške žrtvama nasilja (87,0%) i pružanje podrške žrtvama u sudskom postupku (82,6%). Najslabije zastupljeni oblici direktnog rada su pružanje medicinskog savjetovanja (21,7%) i pravno zastupanje na sudu (30,4%). Smještaj u sklonište pruža 39,1% organizacija.

Od drugih oblika rada OCD-a, najčešće je zastupljeno izdavanje različitih tiskanih materijala (letci, brošure i slično) i umrežavanje na nacionalnoj i regionalnoj razini (100%), slijedi zastupanje prava žrtava pred institucijama i sudjelovanje u razvoju javnih politika (95,7%) te zagovaranje za promjene i unaprjeđenje zakonodavstva (91,3%). Organiziranjem edukacija u cilju podizanja javne svijesti i organiziranjem i provođenjem javnih kampanja bavi se 87% organizacija. Veliki broj organizacija (65,2%) provodi preventivne programe za mlade, 60,9% radi na organiziranju specijaliziranih edukacija o pravima i potrebama žrtava za predstavnice/ke institucija i OCD-a te 56,5% tiska knjige i priručnike o problematici nasilja nad ženama. Najslabije zastupljen oblik rada je provođenje znanstvenih istraživanja (30,4%).

2.2.3. Rad sa žrtvama nasilja

Radno vrijeme OCD-a za rad sa žrtvama najčešće je radnim danom, ukupno dnevno 8 do 10 sati (16 organizacija). Skloništa i pojedina savjetovališta imaju SOS telefon koji radi 24 sata (4 organizacije) ili dežurstva (8 organizacija). Osim formalno navedenog radnog vremena, dio organizacija ostavlja mogućnost rada sa žrtvom prema dogovoru, odnosno prema potrebama i mogućnostima žrtve (3 organizacije). Samo jedna organizacija ima savjetovalište koje radi nekoliko sati tjedno.⁴

Sve organizacije uključene u istraživanje rade direktno sa ženama žrtvama različitih oblika nasilja. Kao što je već navedeno u okviru poglavlja 1.2.2., većina organizacija radi 20 i više godina sa žrtvama, pri čemu najčešće (60,9%) rade sa 6 do 20 žrtava mjesečno (Grafički prikaz 2).

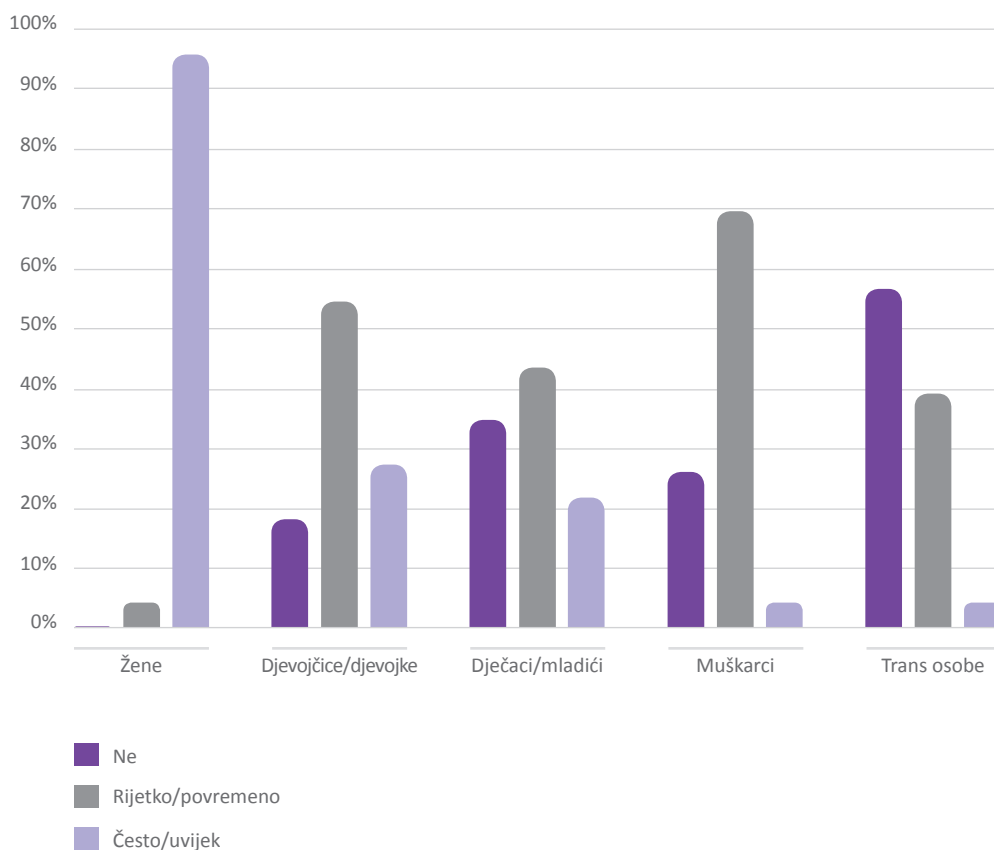
Prema broju mjesečnih savjetovanja sa žrtvama, organizacije najčešće imaju više od 51 savjetovanja (39,1%), slijede organizacije sa 6-20 savjetovanja (43,5%) i 21 do 50 savjetovanja (17,4%).

⁴ Ukupan zbroj organizacija veći je od 23, jer neke organizacije imaju različita radna vremena za sklonište i savjetovalište.

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 9 skloništa, koje prosječno godišnje smještaju više od 50 žrtava nasilja i njihove djece (4 organizacije), od 20 do 35 žrtava (4 organizacije) te 10 žrtava (1 organizacija).

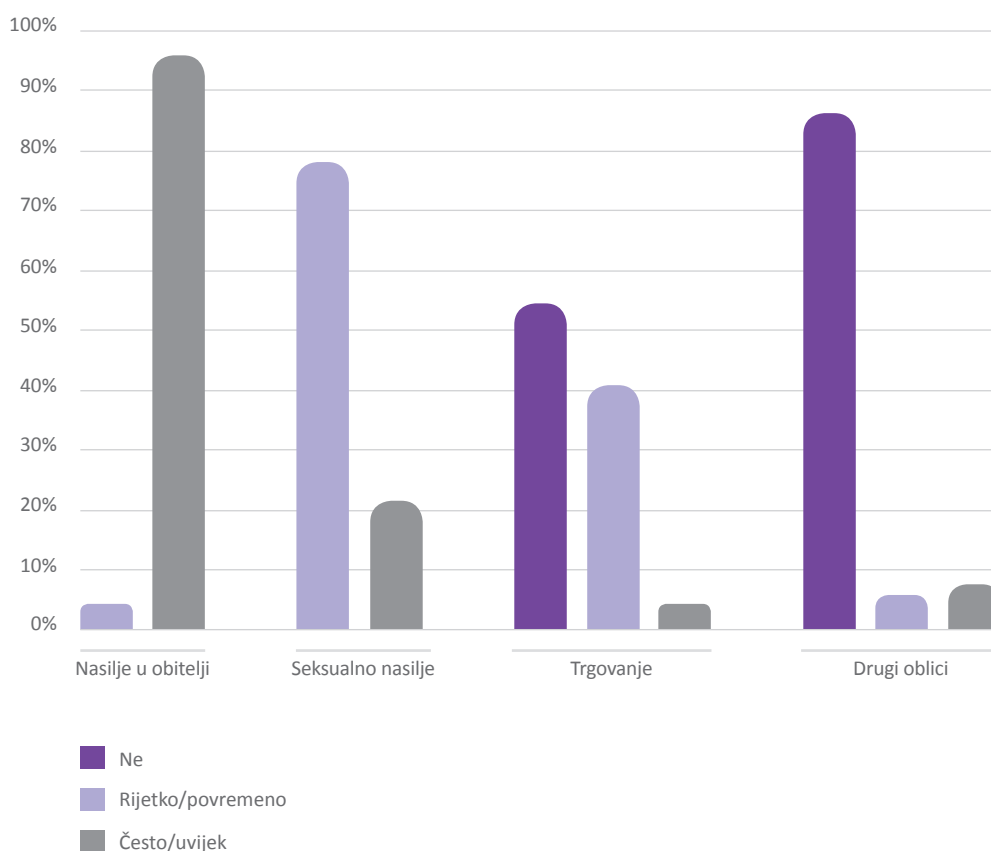
Slijedilo je pitanje tko su najčešće žrtve s kojima rade OCD-i, s obzirom na spol i dob žrtava. Žrtve nasilja s kojima organizacije rade često ili gotovo uvijek su žene (95,6%), djevojčice i/ili djevojke do 18 godina (27,3%), dječaci i mladići do 18 godina (21,7%), dok su kao žrtve daleko rjeđe zastupljeni muškarci (4,4%), transrodne/ transspolne osobe (4,4%) i počinitelji nasilja s kojima većina organizacija uopće niti ne radi (Grafički prikaz 3).

Grafički prikaz 3.
Rad sa žrtvama nasilja s obzirom na spol i dob

Osim uvida u rad s različitim grupama žrtava nasilja, istraživanjem se želio dobiti uvid i u to koliko su u radu zastupljeni različiti oblici nasilja nad ženama. Nasilje zbog kojeg se žene obraćaju često i/ili gotovo uvijek su nasilje u obitelji u svim oblicima (95,7%) i seksualno nasilje (21,7%). Ostali oblici nasilja su daleko manje zastupljeni i s njima se radi rijetko, povremeno ili se uopće ne radi (npr. trgovanje ženama, strukturno nasilje, mobbing, ratno nasilje i sl.) (Grafički prikaz 4).

Grafički prikaz 4.
Oblici nasilja zbog kojih se žrtve obraćaju

Od 23 organizacije koje direktno rade sa žrtvama nasilja, samo jedna ponekad naplaćuje usluge koje pruža žrtvama, dok su u drugim organizacijama sve usluge u potpunosti besplatne.

2.2.4. Najvažnije promjene u Hrvatskoj u suzbijanju nasilja nad ženama i uloga OCD-a

Slijedila su pitanja otvorenog tipa o najvažnijim promjenama koje su učinjene na području suzbijanja nasilja nad ženama do sada u Hrvatskoj, kao i koja je pri tome bila uloga organizacija civilnog društva. Najvažnije promjene mogu se svrstati u 5 kategorija (rangirano prema učestalosti navođenja).

1) Promjene zakonodavstva i razvoj javnih politika

Najčešće navođene promjene bile su vezane upravo uz ovaj segment. Sve sudionice/i složili su se da je ključni korak bilo stvaranje zakonodavnog okvira i mehanizama zaštite, uključujući donošenje Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i Zakona o ravnopravnosti spolova, promjene Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku, usvajanje Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji i Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja (100%).

Ostale promjene iz ovog područja navođene su rjeđe, a odnosile su se na razvoj javnih politika za unaprjeđenje rodne ravnopravnosti i suzbijanje nasilja nad ženama (20%). Pojedinačni odgovori sudionica/ka isticali su važnost donošenja Zakona o socijalnoj skrbi, Obiteljskog zakona, donošenje Zakona o isplati novčane naknade žrtvama nasilja, kao i prepoznavanje žena u zakonskoj regulativi koja se odnosi na radna i socijalna prava.

2) Osvještavanje, senzibilizacija i edukacija o problemu nasilja nad ženama

Druga najčešće isticana kategorija važnih promjena odnosila se na otvaranje teme, izlazak teme iz privatne sfere u javnu, promjenu svijesti i javnog diskursa o temi te senzibilizaciju javnosti, osudu nasilja i ukazivanje na problem rodne neravnopravnosti kao temelja nasilja nad ženama (76%). Za sve to važne su bile edukacije, kampanje, javne akcije i čitav niz drugih modela širenja informacija.

Slijedilo je isticanje uloge i važnosti podizanja svijesti i edukacije stručnih osoba iz nadležnih institucija koje rade sa žrtvama nasilja (26%), kao i razvoj i implementacija preventivskih programa za mlade, uključujući edukaciju profesorica/a i roditelja (18%).

Nešto rjeđe navedene pozitivne promjene odnosile su se na promjene u medijskom izvještavanju o nasilju nad ženama.

3) Osiguravanje pomoći i podrške ženama žrtvama nasilja

U okviru ove kategorije najistaknutije su dvije promjene: 43,5% navodi kako je to otvaranje potrebnih servisa za pružanje pomoći i podrške ženama žrtvama nasilja (skloništa, savjetovališta, SOS linije, centar za žrtve seksualnog nasilja), a 39,1% navodi kako je to podizanje i promjena svijesti kod žrtava, ohrabivanje da potraže pomoć i da prijave nasilje.

Kao druge značajne promjene navedene su financijska podrška radu skloništa i savjetovališta, uključujući tzv. *tripartitno financiranje autonomnih skloništa* (30,4%) te bolja informiranost žrtava o njihovim pravima koje im pružaju OCD-i i nadležne institucije (21,7%).

4) Rad OCD-a i uspostavljanje suradnje s nadležnim tijelima i institucijama

U ovoj kategoriji kao najvažnije promjene naglašene su jačanje samih organizacija i njihovih kapaciteta za rad sa žrtvama nasilja (30,4%), kao i jačanje međusektorske suradnje između OCD-a i nadležnih tijela i institucija (30,4%).

Također kao značajna promjena navedeno je i veće prihvaćanje OCD-a kao relevantnih partnera u suzbijanju nasilja nad ženama, što se može zamijetiti kroz sudjelovanje predstavnica/ka OCD-a u različitim radnim grupama i savjetodavnim tijelima (21,7%).

Istaknuta je i promjena stava građanki/a u prepoznavanju uloge i važnosti rada OCD-a te uz to vezana pozitivnija atmosfera u kojoj OCD-i rade (17,4%).

5) Institucionalne promjene

Na prvom mjestu istaknuta je uloga i važnost razvoja mehanizama za rodnu ravnopravnost, uključujući Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora, Ured pravobraniteljice za ravnopravnost spolova i Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH (21,7%).

Od ostalih ključnih institucionalnih promjena navedeno je osnivanje Nacionalnog tima i županijskih povjerenstava za suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama (13%), kao i promjene u radu relevantnih institucija sa ženama žrtvama nasilja (8,7%).

Nastavno na **ulogu koju su u tim promjenama imali OCD-i**, sve sudionice/i istraživanja smatraju kako su za sve ove promjene prvenstveno zaslužni OCD-i (100%), kroz svoj direktan ili indirektan rad. Jedina razlika je što 83% smatra kako bez OCD-a ne bi uopće došlo do navedenih pozitivnih promjena za koje su oni bili idejni nositelji i pokretači, dok 17% navodi iznimno važnu ulogu OCD-a u iniciranju svih potrebnih promjena, ali ne navode eksplicitno da do tih promjena uopće ne bi došlo bez OCD-a.

Od konkretnih primjera uloge OCD-a istaknuto je da su upravo OCD-i otvorili prva autonomna skloništa i savjetovališta za žene žrtve nasilja te osigurali besplatnu pravnu i psihološku pomoć za žrtve i bili idejni začetnici osnivanja Nacionalnog pozivnog centra za svjedoke i žrtve kaznenih djela. Nadalje, bili su pokretači donošenja potrebnih zakona i zakonodavnih promjena direktno sudjelujući u izmjenama ili indirektno zagovarajući na svim razinama nužnost takvih promjena, uviđajući da je zakonodavni okvir nužni korak u rješavanju problema nasilja nad ženama. Jedan od takvih primjera je da su OCD-i idejni začetnici, inicijatori i zagovaratelji uvođenja prava sudjelovanja osobe od povjerenja u procesnim radnjama⁵ u kaznenom postupku.

OCD-i su bili i pokretači osvještavanja i senzibilizacije javnosti o problemu nasilja nad ženama, uključujući provođenje prvih javnih kampanja u Hrvatskoj. Također, bili su pokretači informiranja i edukacija javnosti, žrtava, kao i predstavnic/ka institucija o problemu.

Nezamjenjiva uloga OCD-a uključuje i razvoj i jačanje međusektorske suradnje, temeljene na inicijativi i organiziranju prvih zajedničkih sastanaka i konferencija od strane OCD-a (npr. Mreža vladinih institucija i nevladinih organizacija protiv seksualnog nasilja, 1998.⁶).

Uza sve navedeno, OCD-i su koristili svoja poznanstva i umreženost na međunarodnoj razini kako bi zagovarali kod međunarodne zajednice nužne promjene vezane uz suzbijanje nasilja nad ženama, informirajući ih o problemima s kojima se suočavaju u svom radu i o potrebnim nužnim mjerama.

⁵ Sukladno članku 44. Zakona o kaznenom postupku djeteta kao žrtva kaznenog djela ima pravo na pratnju osobe od povjerenja prilikom sudjelovanja u radnjama. Sukladno članku 45. Zakona o kaznenom postupku žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode te kaznenog djela trgovanja ljudima ima pravo da ju se ispita uz prisutnost osobe od povjerenja (Narodne novine br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14).

⁶ Centar za žene žrtve rata ROSA 1998.-2003.; Ženska soba 2003.-do danas

Nadalje, 57% sudionica/ka smatra kako je među ključnim ulogama OCD-a u navedenim pozitivnim promjenama njihovo sudjelovanje u različitim radnim skupinama, tijelima i povjerenstvima u razvoju ključnih javnih politika vezano uz suzbijanje nasilja nad ženama. Tako su, na primjer, inicirali, predlagali i sudjelovali u radnim grupama za razvoj protokola u slučaju nasilja u obitelji i seksualnog nasilja ili izradi Nacionalne strategije za suzbijanje nasilja u obitelji. Kroz svoj sustavan rad, uključujući i organiziranje edukacija o suzbijanju nasilja nad ženama i putem zagovaranja za prava žena žrtava nasilja, OCD-i su pridonijeli otvaranju institucija prema njima, a samim time i uključivanju u rad međuresornih grupa kao prvi korak u prihvaćanju njihovih prijedloga i mjera u politički i zakonodavni okvir.

Uza sve navedeno, 26% navodi kako osim toga što su OCD-i pokrenuli sve pozitivne promjene, oni i danas aktivno rade na problemu suzbijanja nasilja nad ženama, pokrivajući postojanje servisa koji nisu osigurala nadležna tijela i/ili lokalna i područna samouprava. OCD-i i dalje provode direktnu pomoć za žene žrtve nasilja, i danas su najčešći provoditelji preventivskih programa i edukacija za mlade, ali i sveobuhvatnih, interdisciplinarnih edukacija za predstavnike/ce nadležnih institucija i OCD-a.

Pored svih navedenih uloga, naglašena je i važnost jačanja suradnje među OCD-ima koji pružaju pomoć i podršku žrtvama, što dodatno pridonosi definiranju zajedničkih ciljeva i zahtjeva, kao i zagovaranju tih promjena.

Sve promjene je pokrenulo civilno društvo, a neke su i donesene ili se provode u suradnji s civilnim društvom.

(predstavnica OCD-a, 12 godina direktnog rada sa ženama žrtvama nasilja)

Osvještavanje institucija sigurno je zasluga OCD-a, nismo odustali!

(predstavnik OCD-a, više od 10 godina direktnog rada s počiniteljima nasilja u obitelji i žrtvama)

2.2.5. Predstojeći ključni nužni koraci u suzbijanju nasilja nad ženama i pružanju pomoći i podrške ženama žrtvama u Hrvatskoj i uloga OCD-a

Odgovori na pitanje o ključnim nužnim koracima koji predstoje u suzbijanju nasilja nad ženama i pružanju pomoći i podrške ženama žrtvama nasilja u Hrvatskoj nalaze se u 3. poglavlju ove publikacije, a poslužili su kao temelj za razvoj **Akcijskog plana organizacija civilnog društva za suzbijanje nasilja nad ženama** (vidi stranu 43).

Nastavno na konkretne mjere Akcijskog plana za suzbijanje nasilja nad ženama, koji sadržava 40 mjera podijeljenih u pet područja, slijedilo je pitanje otvorenog tipa o tome **kako vide ulogu OCD-a u provođenju predloženih mjera**.

Sve sudionice/i smatraju kako je uloga OCD-a ključna i/ili iznimno važna u svim mjerama i koracima Akcijskog plana, zbog specifičnih znanja i vještina koje OCD-i imaju, kao i zbog visoke motivacije i predanosti u zaštiti prava žrtava (100%). Navodi se kako OCD-i prvi prepoznaju problem, iniciraju prijedloge za rješenja, zauzimaju se za njih te sudjeluju u izradi zakonodavnih promjena i razvoju javnih politika.

Nadalje, istaknut je kontinuiran rad na unaprjeđenju sustavne i kvalitetne suradnje s nadležnim tijelima i institucijama, kao preduvjeta za razvoj uspješnih i efikasnih javnih politika za suzbijanje nasilja nad ženama (37%). Pri tome je više puta istaknuto da OCD-i trebaju biti ravnopravni panteri s tijelima i institucijama u rješavanju problema sudjelovanjem u različitim radnim grupama, povjerenstvima i radnim tijelima, kao i aktivnim sudjelovanjem u javnim raspravama pri donošenju zakona i strategija za suzbijanje nasilja nad ženama i pomoći i podrške žrtvama nasilja.

Također jedna od ključnih istaknutih uloga OCD-a odnosi se na provođenje edukacija za predstavnike/ce nadležnih institucija o problematici nasilja nad ženama i specifičnostima u radu sa žrtvama nasilja u obitelji i seksualnog nasilja (32%). Pri tome se ističe postojanje stručnosti i kvalitete predavača/ica i trenera/ica iz OCD-a, kao i već dokazani primjeri dobre prakse u osmišljavanju, organiziranju i provođenju cjelovitih edukacija relevantnih institucija o problemu. Istaknuta je i činjenica da upravo OCD-i najčešće provode edukacije širom Hrvatske.

Sljedeća istaknuta uloga je sustavan rad OCD-a ukazivanjem na probleme i podizanjem svijesti javnosti o nasilju nad ženama organiziranjem zagovaračkih javnih kampanja i javnih rasprava o ključnim temama, kao što je na primjer rasprava o implementaciji Istanbulske konvencije (23%). Osim šire javnosti, naglašava se i važnost prevencije, pogotovo u radu s mladima u osnovnim i srednjim školama.

Interesantno je da samo 19% organizacija ističe kao najvažniju ulogu OCD-a pružanje svih vrsta pomoći ženama žrtvama nasilja, kao da se to najčešće samo po sebi podrazumijeva, pa se taj dio i ne naglašava posebno, odnosno u identificiranju uloge pažnja je u većoj mjeri usmjerena prema ulogama i zadacima za koje se smatra da se u značajno većoj mjeri tek trebaju razviti. Što se tiče same uloge OCD-a u direktnom radu, naglašena je važnost povjerenja žena žrtava nasilja u rad OCD-a, postojanje specifičnih znanja i ekspertiza koje OCD-i imaju, kao i značaj direktnog rada i poznavanje specifičnih razlika i problema u različitim dijelovima zemlje.

Samo jedna organizacija ističe ulogu i važnost OCD-a u provođenju programa psihosocijalnog tretmana počinitelja.

Osim što su prepoznali moguće uloge OCD-a u provođenju Akcijskog plana za suzbijanje nasilja nad ženama, 33% organizacija navodi i moguće prepreke, odnosno potencijalno slaba mjesta koja ugrožavaju rad OCD-a. To je prije svega problem da OCD-i ne mogu ostvariti sve svoje uloge i kapacitete kada ovise o projektima i projektnom načinu financiranja, kao i neprihvatanje i odbacivanje temeljnih načela rada OCD-a kao što je autonomnost i aktivistički rad. Stoga smatraju da je nužno podržati sustavno umrežavanje, zajedničko djelovanje i jačanje kapaciteta OCD-a, kao i prepoznavanje važnosti postojanja OCD-a i vidljivosti njihovog rada s ciljem unaprjeđenja kvalitetnog rada na suzbijanju nasilja nad ženama u Hrvatskoj.

OCD-i prvi prepoznaju problem te ga počinju rješavati neovisno o institucionalnoj podršci - oni su inicijatori promjena, aktivni u zagovaranju, sudjelovanju u javnim raspravama, kreiranju zakonodavnih prijedloga i praćenju implementacije predloženih mjera.

(predstavnica OCD-a, 21 godina direktnog rada sa ženama žrtvama nasilja)

2.2.6. Glavne prednosti i problemi organizacija na području direktnog rada sa ženama žrtvama nasilja

U nastavku istraživanja sudionice/i su se izjašnjavali o glavnim prednostima i problemima svojih organizacija na području direktnog rada sa ženama žrtvama nasilja.

Glavne prednosti OCD-a u direktnom radu sa ženama žrtvama nasilja mogu se podijeliti u četiri osnovne grupe.

Na prvom mjestu je istaknuta **kvaliteta rada OCD-a sa žrtvama** (100%), s naglaskom na profesionalnost stručnog kadra, odnos prema žrtvi i problemu, efikasnost i temeljni principi rada. Tako se najčešće ističu iskustvo, stručnost, visoka razina znanja, fokusiranost na problem nasilja nad ženama, fleksibilnost, autonomnost, efikasnost i brza reakcija. Navodi se kako se stručni tim dodatno educira i informira o suvremenim trendovima i događanjima na međunarodnoj razini, što se često očituje u ažurnoj primjeni primjera dobrih praksi. U kvaliteti rada su posebno istaknuti temeljni principi rada, uključujući senzibiliziranost, feministički pristup, empatiju, holistički pristup žrtvi, kao i zaštitu privatnosti i povjerljivost. Nadalje, kvaliteta se ogleda i u jednostavnosti procedura za dobivanje pomoći i podrške žrtvama, besplatnoj pomoći, bez dugog čekanja i osiguravanju velikog broja potrebnih informacija. Sve to pridonosi visokoj razini povjerenja koje žene žrtve nasilja ukazuju OCD-ima.

Slijede **kapaciteti organizacije** (87%), pri čemu je istaknuta dostupnost i pristupačnost, brojne usluge koje žrtve mogu dobiti (smještaj, savjetovanje uključujući pružanje besplatne pravne pomoći i pravne i emocionalne podrške), ali i ekonomičnost. Značajna je i prepoznatljivost organizacija, kao i pozitivan stav u rješavanju problema. Pri tome dio organizacija navodi da su jedini takvi servisi u županiji koji pružaju cijeli niz iznimno važnih usluga ženama žrtvama nasilja.

Kao prednost u radu sa žrtvama nasilja 26,1% navodi **ljudske resurse**, naglašavajući prije svega veliku intrinzičnu motivaciju za rad na problematici, mogućnost samostalnog odabira suradnika/ca, što podiže kvalitetu rada, kao i ulogu i važnost širokog tima volontera/ki.

Umreženost kao prednost rada OCD-a ističe 17,4% sudionika/ca. Navode kako ona u značajnoj mjeri pridonosi njihovom radu, imajući prije svega na umu dobru suradnju i povezanost sa srodnim OCD-ima, što olakšava pružanje podrške žrtvama. Također, istaknuta je i povezanost i međusektorska suradnja.

Glavni problemi u radu OCD-a mogu se podijeliti u pet osnovnih kategorija.

Najveći broj sudionica/ka (56,5%) istaknuo je kao osnovni problem **nedostatno financiranje**, koje ugrožava održivost i postojanje organizacije i onemogućuje kreiranje dugoročnih strategija rada.

Slijede problemi vezani uz **podkapacitiranost tima** (52,2%), pri čemu se navodi mali broj osoba koje rade u timu, preopterećenost brojnim projektima čija je svrha preživljavanje osnovnog servisa (najčešće savjetovališta), prevelika birokratiziranost (pogotovo na EU projektima), sagorijevanje u radu, nedostatak supervizije i psihološke podrške. Ujedno, taj je problem direktno vezan uz financiranje, odnosno njegova je posljedica. Također, istaknut je i problem velike izmjene zaposlenih osoba u timu, s obzirom da je teško zadržati kvalitetne osobe na maloj plaći, uz preopterećenje brojnim zadacima i ulogama te visoku razinu stresa vezanog uz sam posao. Na to se nadovezuju i problemi volonterskog rada, mogućnosti motiviranja i zadržavanja volonterki/a, odnosno nedostatak volontera/ki u manjim mjestima.

Kao sljedeći istaknuti problem navedena je **opća klima u društvu prema OCD-ima** (34,8%), što uključuje negativne utjecaje ekonomske i političke klime, lošu sliku o OCD-ima i njihovom radu, koja se često provlači kroz medije, kao i opće nepovjerenje građanki/a u institucije i pravdu. Više puta je naglašen utjecaj patrijarhalnog društva i neosjetljivost na problematiku nasilja nad ženama, što se direktno odražava na rad organizacije i odnos prema žrtvama.

Značajan dio sudionika/ca (30,4%) naveo je problem **loše međusektorske suradnje** i odnosa institucija prema OCD-ima, koji je još uvijek u značajnoj mjeri opterećen postojanjem stereotipa prema feminističkim i ženskim organizacijama, kao i predrasuda prema radu koji nije pod direktnom kontrolom nadležnih tijela i institucija, nego zadržava autonomnost. Tako se navodi nedostatak političke volje za prepoznavanje uloge i važnosti OCD-a u suzbijanju nasilja nad ženama, niska razina suradnje s nadležnim institucijama koja se često ogleda u sporosti rješavanja slučajeva, ali i u nepostojanju povratnih informacija institucija prema OCD-ima u radu na konkretnim zajedničkim slučajevima.

Kao posljednja grupa problema istaknuto je **nepostojanje dovoljnog broja potrebnih servisa** za rad sa ženama žrtvama nasilja, kao i neodgovarajući uvjeti rada (26,1%). Tu se navodi nedostatak SOS telefona za žrtve, nedostatak stručnih pravnic/ka i odvjetnica/ka za zastupanje žrtava, neodgovarajući prostor za rad sa žrtvama, kao i neprilagođenost prostora za rad s osobama s invaliditetom.

2.2.7. Promjene koje su ključne u cilju osiguranja održivosti OCD-a koje rade na suzbijanju nasilja nad ženama i pružaju direktnu pomoć i podršku žrtvama

Odgovori na pitanje o ključnim elementima održivosti organizacija civilnog društva koje rade sa ženama žrtvama nasilja nalaze se u četvrtom poglavlju ove publikacije, a poslužili su kao temelj za razvoj **Modela održivosti OCD-a** koji rade direktno sa ženama žrtvama nasilja (vidi stranu 51).

2.3. PODATCI O DRŽAVNIM INSTITUCIJAMA I TIJELIMA KOJA SE BAVE SUZBIJANJEM NASILJA NAD ŽENAMA

Kako bi se saznala mišljenja predstavnica/ka nadležnih tijela i institucija o ključnim pozitivnim promjenama napravljenim na području suzbijanja nasilja nad ženama, nužnim koracima koji nam predstoje te ulozi OCD-a u tome, kontaktiralo se s brojnim tijelima i institucijama. Polu-strukturirani intervjui provedeni su sa 9 predstavnica različitih tijela i institucija.

2.3.1. Podatci o osobama s kojima je vođen polu-strukturirani intervju

U istraživanju je sudjelovalo 9 žena ispred 9 državnih tijela i institucija, koje rade na problemu nasilja nad ženama i/ili nasilja u obitelji (prilog broj 1).

Sve sudionice istraživanja imaju visoku stručnu spremu (N=9)⁷, a prema zanimanju najčešće su iz područja društvenih znanosti (pravnice, psihologinja, ekonomistica, socijalna radnica, specijalistica socijalne politike i politologinja).

⁷ S obzirom da je u ovom dijelu istraživanja sudjelovalo samo 9 osoba, podatci neće biti navođeni u postotcima, nego u stvarnim brojevima.

2.3.2. Najznačajnije pozitivne promjene u Hrvatskoj u suzbijanju nasilja nad ženama i uloga OCD-a

Na pitanje otvorenog tipa o najznačajnijim **pozitivnim promjenama** koje su učinjene na području suzbijanja nasilja nad ženama do sada u Hrvatskoj, odgovori se mogu grupirati u **četiri kategorije**. Najznačajnije promjene su rangirane prema učestalosti navođenja.

1) Zakonodavne i institucionalne promjene

U ovoj kategoriji nalaze se najčešće istaknute najznačajnije promjene. Većina sudionica (N=7) složila se da je najvažniji ključni korak bilo donošenje novih, kao i izmjena postojećih propisa i zakona te unaprjeđenje zakonodavnog i strateškog okvira u području suzbijanja nasilja nad ženama (npr. donošenje Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, promjene u Kaznenom zakonu).

Nadalje, kao iznimno važna promjena prepoznato je osnivanje i pokretanje različitih institucija, tijela i odjela koji direktno ili indirektno pružaju pomoć i podršku žrtvama nasilja, kao što su Ured pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, Samostalna služba za podršku žrtvama i svjedocima, odjeli za pružanje pomoći i podrške žrtvama i svjedocima pri županijskim sudovima i sl. (N=5).

Također je istaknuta važnost međunarodnih dokumenata (N=4), kao što je Direktiva 2012/29/ Europskog Parlamenta i Vijeća o uspostavi minimalnih standarda prava, podrške i zaštite žrtava kaznenih djela i potpisivanje Istanbulske konvencije. Osim međunarodnih, istaknuta je uloga uspostave i unaprjeđenja nacionalnih institucionalnih okvira, kao što je donošenje Nacionalne strategije razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima u Republici Hrvatskoj (2016.-2020.) ili unaprjeđenje sustava statističkog praćenja kažnjivih djela nasilja u obitelji (N=3).

Slijede promjene vezane uz prepoznavanje važnosti problematike u kreiranju javnih politika, odnosno prepoznavanje i sankcioniranje nasilja u obitelji kao kažnjivog ponašanja (počevši od 1999. godine) te postojanje strateškog i

zakonodavnog okvira prevencije nasilja nad ženama, zaštite žrtava nasilja i represivnog djelovanja spram počinitelja nasilja (N=2).

Promjene koje su istaknute samo jednom su izrada standardiziranih obrazaca o pravima žrtve, koji uključuje i popis OCD-a koji pružaju podršku žrtvama, a koje policija obvezno uručuje žrtvama nasilja, kao i širenje nadležnosti Samostalne službe za podršku žrtvama i svjedocima na poslove obavještavanja žrtve o puštanju zatvorenika s izdržavanjem kazne zatvora.

2) Osvještavanje, senzibilizacija i edukacija o problemu nasilja nad ženama

Sljedeća najčešće isticana kategorija promjena odnosila se na postignuća na području senzibiliziranja društva u cjelini, osvještavanja javnosti te provođenja kampanja o postojanju problema kao i samog osvještavanja žrtava o prepoznavanju nasilja⁸ (N=6). Slijedi kontinuirano educiranje osoba iz različitih institucija koje rade sa ženama žrtvama nasilja i unaprjeđenje njihovog stručnog usavršavanja (N=4). Posljednja istaknuta promjena odnosi se na aktualizaciju pitanja rodno uvjetovanog nasilja i razumijevanja nasilja nad ženama kao kršenja ljudskih prava (N=2).

3) Osiguravanje pomoći i podrške za žrtve nasilja

Istaknuta je važnost otvaranja potrebnih servisa OCD-a za pomoć i podršku žrtvama, kao što su prva skloništa, savjetovišta i SOS telefona diljem Hrvatske (N=4). Slijedi unaprjeđenje dostupnosti informacija za žrtve o mjestima na kojima mogu dobiti pomoć i podršku, informacije o postupku prijave nasilja i mogućnostima zaštite žrtava (N=3).

Pojedinačno je istaknuta važnost poboljšanja tretmana počinitelja nasilja u obitelji, kao jednog od načina u pružanju pomoći žrtvama, kao i prepoznavanje posebno osjetljivih skupina žrtava.

4) Uspostavljanje suradnje s nadležnim tijelima i institucijama

Kao jednu od iznimno važnih promjena istaknuto je unaprjeđenje međusektorske suradnje svih ključnih aktera koji se bave suzbijanjem nasilja, zaštitom žrtava i progonom počinitelja nasilja (N=3).

⁸ Npr. javna kampanja Ženske sobe „U tri klika biraj život bez nasilnika“

Slijedilo je pitanje kako u navedenim promjenama vide **ulogu OCD-a**.

Kao najznačajnija uloga OCD-a navodi se iniciranje svih navedenih promjena za zaštitu žrtava i suzbijanje nasilja nad ženama, uključujući pokretanje zakonodavnih promjena, otvaranja teme nasilja nad ženama u javnom prostoru, kao i provođenje raznih aktivnosti (npr. edukacija) koje su dovele do pozitivnih pomaka (N=6).

Također, prepoznata je i uloga u pomoći ženama žrtvama nasilja kroz otvaranje prvih skloništa i savjetovališta, pružanju pravne i psihološke pomoći, kao i unaprjeđenje dostupnosti informacija putem raznih tiskanih materijala (N=4).

Nadalje, OCD-i su prepoznati kao glavni nositelji brojnih aktivnosti koje za cilj imaju senzibilizaciju o ženskim ljudskim pravima, a posebno je istaknut značajan rad u osvještavanju i senzibilizaciji javnosti o važnosti i ozbiljnosti problematike i prevencije nasilja nad ženama putem organiziranja javnih kampanja, javnih predavanja i rasprava (N=4).

Istaknuta je i uloga pokretanja i poticanja suradnje s nadležnim državnim tijelima i institucijama na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini (N=3) kroz provedbu zajedničkih projekata i programa, uključujući i edukacijske projekte.

OCD-i su bili inicijatori promjena i organizatori raznih aktivnosti koje su dovele do pozitivnih promjena.

(predstavnicu tijela i institucija)

2.3.3. Predstojeći ključni nužni koraci u suzbijanju nasilja nad ženama i pružanju pomoći i podrške ženama žrtvama u Hrvatskoj i uloga OCD-a

Ključni koraci koji nam predstoje u suzbijanju nasilja nad ženama i pružanju pomoći i podrške ženama žrtvama u Hrvatskoj, kako je vide predstavnice nadležnih tijela i institucija, mogu se grupirati u pet osnovnih kategorija, pri čemu su kategorije poredane prema broju prijedloga.

Tablica 1.**Predstojeći ključni nužni koraci u suzbijanju nasilja nad ženama u Hrvatskoj, kako ih vide predstavnice nadležnih tijela i institucija**

Naziv kategorije	Predložene mjere
<p>1. Zakonodavne promjene i unaprjeđenje javnih politika</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Unaprijediti zakonodavni okvir i osigurati dosljednu primjenu propisa iz područja nasilja u obitelji u svrhu zaštite žrtava, uključujući i pooštavanje kazni za počinitelje kaznenih djela nasilja nad ženama. (N=5) » Ujednačiti prakse vezano uz prepoznavanje različitih oblika nasilja u obitelji. (N=3) » Jasno odrediti razliku između primarnog počinitelja nasilja i žrtve nasilja, zbog problema dvostrukog kažnjavanja počinitelja i žrtve u praksi. (N=2) » Donijeti strateške odluke vezano za područje suzbijanja nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, zaštite žrtava i progona počinitelja na nacionalnoj i županijskim razinama za sljedeće petogodišnje razdoblje. (N=2) » Uvesti jedinstveno prikupljanje i vođenje podataka o nasilju nad ženama, kako bi se mogla mjeriti učinkovitost napora za suzbijanje rodno uvjetovanog nasilja (evaluacija). (N=2) » Ratificirati Konvenciju Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija). (N=2) » Izgraditi sustav restorativne pravde. (N=1) » Razmotriti svrhovitost i učinkovitost primjene načela oportuniteta (čl. 109. b i c. Prekršajnog zakona) u slučajevima prekršajnog djela nasilja u obitelji te u tom smislu inicirati zakonske izmjene⁹. (N=1)
<p>2. Suradnja i umrežavanje</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Unaprijediti međuresornu suradnju na svim razinama i razmjenu podataka svih uključenih dionika. (N=8) » Uključiti predstavnice/ke OCD-a koji imaju iskustvo u radu sa žrtvama nasilja u obitelji u razvoj javnih politika i strategija vezanih uz to područje. (N=1)

⁹ Odnosi se na mogućnosti ovlaštenog tužitelja da, usprkos utvrđenju dostatnog stupnja sumnje u počinjeni prekršaj, odluči da neće pokrenuti postupak jer je on u konkretnom slučaju nesvrhovit.

<p>3. Edukacija i senzibilizacija opće i stručne javnosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Sustavno educirati osobe koje rade na prevenciji nasilja, zaštiti žrtava i progonu počinitelja nasilja kako bi se postigla učinkovita zaštita, ujednačilo postupanje i razvila učinkovita sudska praksa. (N=3) » Kontinuirano raditi na senzibilizaciji, prevenciji i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji promjenom stavova u društvu. Kontinuirano provoditi kampanje na svim razinama (nacionalna, županijska). (N=3) » Sustavno provoditi edukaciju za rad s osobama s invaliditetom i o specifičnostima pojedinih oštećenja, kao i specifičnostima u radu sa ženama s invaliditetom koje su žrtve nasilja. (N=1)
<p>4. Osiguranje rada OCD-a</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Izgraditi ujednačen sustav kontinuirane financijske podrške za rad skloništa, savjetovališta i provedbu psiho-socijalnih tretmana sa žrtvama nasilja, kroz izgradnju ujednačenog plana i standarda za financiranje. (N=4) » Definirati ulogu OCD-a u postupanjima sa žrtvama te provesti analizu kvalitete rada OCD-a prema zadanim kriterijima (profesionalni kapacitet, profilirane aktivnosti na području pomoći i podrške žrtvama). (N=2) » Osnažiti postojeće ili podržati osnivanje novih OCD-a u područjima u kojima ih nema uopće/ u dovoljnom broju. (N=1)
<p>5. Unaprjeđenje prava i usluga za žene žrtve nasilja</p>	<ul style="list-style-type: none"> » Povećati broj skloništa, SOS telefona i savjetovališta te razviti dodatne mehanizme pomoći žrtvama nasilja da nastave samostalan život i izađu iz kruga nasilja. (N=3) » Naglasiti prisutnost nasilja nad ženama i djevojčicama s invaliditetom, provesti istraživanje o prevalenciji različitih oblika nasilja nad osobama s invaliditetom (specifično za svaku kategoriju invaliditeta). (N=2) » Procijeniti potrebe za pružanjem podrške ženama s invaliditetom koje su žrtve obiteljskog nasilja. Prilagoditi postojeća kao i nova skloništa i savjetovališta potrebama žena s invaliditetom (uz financijsku podršku nadležnih državnih tijela i institucija). (N=1) » Kontinuirano raditi na sustavnom osnaživanju žena s invaliditetom kako bi prepoznale i izašle iz kruga nasilja. (N=1)

Sljedećim pitanjem otvorenog tipa želio se dobiti uvid u to kako sudionice istraživanja vide **ulogu OCD-a u tim nužnim mjerama i koracima**.

Uloga OCD-a prepoznata je prije svega u poticanju suradnje i umrežavanju s državnim tijelima, institucijama i drugim OCD-ima, u svrhu unaprjeđenja sustava (N=4). Nadalje, uloga OCD-a prepoznata je i u radu sa žrtvama nasilja te u svim koracima suzbijanja nasilja nad ženama (N=3), prije svega kao inicijatorska i zagovaračka. Također, viđena je i kroz potrebno daljnje profiliranje i definiranje nadležnosti i područja rada OCD-a, definiranje ciljeva i održivosti programa, aktivnosti ili usluga za žrtve nasilja (N=3).

2.3.4. Glavne prednosti i problemi u radu OCD-a u suzbijanju nasilja nad ženama i direktnom radu sa ženama žrtvama nasilja

Sljedeća dva pitanja otvorenog tipa istraživala su što sudionice vide kao glavne prednosti te kao glavne probleme u radu OCD-a u navedenom području.

Glavne prednosti organizacija mogu se podvesti u dvije osnovne kategorije:

1) Prednosti u radu sa žrtvama nasilja

Najčešće navedena prednost odnosi se na rad sa ženama žrtvama nasilja (N=9), prije svega zbog individualnog i neposrednog pristupa, povjerljivosti i zaštite privatnosti, fleksibilnosti, posvećenosti žrtvama nasilja i brzini djelovanja. Kao prednost istaknuti su i sustavni naponi za poboljšanje prava žrtava, značajna razina neovisnosti u radu, neposredan uvid u problematiku, dugogodišnje iskustvo u radu, visoka stručnost i istinska zainteresiranost i angažman osoba, kao i niska razina birokratiziranosti.

2) Suradnja i umreženost

Kao druga prednost istaknuta je suradnja i umreženost (N=3) kako s institucijama, tako i sa drugim OCD-ima, što pridonosi kvaliteti rješavanja slučajeva svake pojedine žrtve

Prednosti OCD-a su što nisu opterećeni svojim radnim mjestom, mogu izreći sve kritike i puno bolje i bez predrasuda boriti se za prava žrtava.
(predstavnica tijela i institucija)

Od **glavnih problema u radu OCD-a** istaknuta su tri:

- » financijska nestabilnost i nedostatak sredstava što direktno utječe na rad skloništa i savjetovališta (N=6);
- » neujednačenost u kvaliteti rada, pitanje standarda rada i stručnosti osoba koje rade sa žrtvama, promicanje principa rada koji nisu znanstveno utemeljeni, netransparentnost, diskriminativnost u poštovanju ljudskih prava, nejasno definirane zadaće i ciljevi, manja mogućnost kontrole, raspršenost, nejasna uloga i odgovornost, izostanak sustavnog pristupa problematici (N=5);
- » niska razina suradnje s nadležnim institucijama, ali i problem vezan uz nerazumijevanje od strane pojedinih institucija za uloge i važnosti rada OCD-a (N=3).

Glavni problemi s kojima se suočavaju OCD-i koji rade sa ženama žrtvama nasilja su problem osiguravanja kontinuiteta rada, problem financiranja, izostanak potpore države i neprepoznavanje kvalitete od državnih institucija.
(predstavnicu tijela i institucija)

2.3.5. Promjene koje su ključne u cilju osiguranja održivosti OCD-a koje rade na suzbijanju nasilja nad ženama i pružaju direktnu pomoć i podršku žrtvama

O održivosti OCD-a, odnosno što je ključno učiniti i/ili promijeniti u cilju osiguranja održivosti organizacija, odgovori se mogu sumirati u tri kategorije:

1) Osiguranje financijske stabilnosti

U najvećem broju ističe se potreba za osiguravanjem financijske stabilnosti OCD-a, za što su predložena dva ključna koraka: sustavno rješavanje i definiranje financiranja OCD-a koji se bave problematikom nasilja nad ženama te osnaživanje OCD-a od strane državnih institucija kako bi mogli uspješno konkurirati na natječaje Europske unije (N=6).

2) Promjene u radu i uslugama OCD-a

Sljedeća kategorija sadržava niz pojedinačnih preporuka za koje predstavnice institucija smatraju da su nužne za održivost OCD-a. Prijedlozi uključuju: utvrđivanje jasnih kriterija za procjenu kvalitete organizacije, ako žele raditi kao

partneri državnih institucija; potrebu za valoriziranjem projekata, pri čemu bi se nastavile podržavati organizacije na temelju procjene uspješnosti provedenih aktivnosti; razvoj ujednačene kvalitete usluga; usklađivanje kriterija i načina rada s kriterijima prema kojima rade javni pružatelji usluga za žrtve nasilja; definiranje jasnije uloge i odgovornosti OCD-a u postupanju i radu sa žrtvama; osiguranje veće transparentnosti rada OCD-a; uspostava sustava (međunarodnih) standarda za edukaciju, specijalizaciju, superviziju, nadzor i evaluaciju rada OCD-a na području zaštite žrtava (N=5).

3) Suradnja i edukacije

Ključnim je prepoznata potreba daljnjeg uspostavljanja i unaprjeđenja umrežavanja i suradnje svih pružatelja usluga za žrtve nasilja u obitelji, dakle kako među različitim dionicima (međusektorska suradnja), tako i među srodnim OCD-ima (N=3), kao i potreba za postojanjem kontinuirane edukacije osoba koje rade sa žrtvama nasilja, s naglaskom na edukacije u kojima sudjeluju predstavnici/e svih nadležnih institucija i OCD-i (N=2).

OCD-i bi trebali uspostaviti sustav standarda na području zaštite žrtava i to od edukacije osoblja, specijalizacije za pojedine teme/područja, supervizije, nadzora, vođenja dokumentacije, izvještavanja, evaluacije rada, do vođenja statističkih podataka.

(predstavnica tijela i institucija)

2.4. PODATCI O ORGANIZACIJAMA CIVILNOG DRUŠTVA KOJE NE RADE DIREKTNO SA ŽENAMA ŽRTVAMA NASILJA

2.4.1. Podatci o osobama s kojima je vođen polu-strukturirani intervju

U istraživanju je sudjelovalo 5 osoba (4 žene i 1 muškarac) koje su predstavljale 5 OCD-a koji ne rade direktno sa ženama žrtvama nasilja, ali smatraju kako njihov rad pridonosi unaprjeđenju rodne ravnopravnosti i suzbijanju nasilja nad ženama (popis se nalazi u prilogu broj 1). Tri osobe dolaze s pozicije upravljanja organizacijom (direktor, predsjednica, koordinatorica), dok su preostala radna mjesta tajnica udruge i programska asistentica. Četiri osobe imaju visoku stručnu spremu s područja društvenih znanosti, a jedna osoba nije dala odgovor.

2.4.2. Najznačajnije pozitivne promjene u Hrvatskoj u suzbijanju nasilja nad ženama i uloga OCD-a

Nakon kratkog uvodnog dijela intervjua, uslijedila su pitanja otvorenog tipa o najznačajnijim promjenama koje su učinjene na području suzbijanja nasilja nad ženama do sada u Hrvatskoj, kao i koja je pri tome bila uloga organizacija civilnog društva.

Najznačajnije promjene mogu se svrstati u tri kategorije, a rangirane su prema učestalosti navođenja:

1) Osiguravanje pomoći i podrške ženama žrtvama nasilja

Najčešće navođene promjene bile su osiguravanje pomoći i podrške ženama koje su preživjele nasilje (N=5)¹⁰, kao što je otvaranje i djelovanje skloništa i savjetovališta, otvaranje SOS linija, pružanje hitnog smještaja žrtvama, pružanje pravne i psihološke pomoći i podrške žrtvama i povećanje dostupnosti informacija žrtvama.

2) Zakonodavne i institucionalne promjene

Druga najčešće isticana kategorija promjena odnosila se na uspostavljanje pravnog okvira i zakonske regulative, kroz donošenje i/ili izmjene relevantnih zakona, politika i dokumenata, kao što su Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, izmjene Kaznenog zakona, protokoli i sl. (N=5). Također, istaknuto je pokretanje rada relevantnih državnih tijela i institucija, kao što su Ured pravobraniteljice za ravnopravnost spolova i Odjel za podršku žrtvama i svjedocima (N=2). Pojedinačno su istaknute promjene vezane uz uvođenje ispitivanja žrtve putem video linka te pokretanje tretmana počinitelja obiteljskog nasilja.

3) Društvene promjene

Kao najvažnije društvene promjene istaknute su podizanje razine svijesti o problemu nasilja nad ženama u javnosti (N=3), senzibiliziranje novinarki/a i šire javnosti za problem nasilja nad ženama te pridavanje veće medijske pažnje problematici nasilja u obitelji.

¹⁰ S obzirom da je u ovom dijelu istraživanja sudjelovalo samo 5 osoba, podatci neće biti navođeni u postotcima, nego u stvarnim brojevima.

Uloge koje su u prethodno navedenim promjenama imali OCD-i koji rade sa ženama žrtvama nasilja, grupirane su u tri kategorije (rangirano prema učestalosti navođenja):

1) Uloga OCD-a kao pružatelja pomoći i podrške žrtvama

Kao najznačajnija uloga OCD-a u postignutim promjenama odnosi se na pružanje pomoći i podrške žrtvama. Najviše je prepoznata zasluga OCD-a u otvaranju skloništa, savjetovališta i SOS linija za žrtve nasilja (N=3) kao i kroz pružanje različitih oblika psihosocijalne i pravne podrške (N=2).

2) Uloga senzibilizacije javnosti i provođenja edukacija

Senzibilizacija javnosti također je prepoznata kao zasluga OCD-a, kroz organiziranje i provođenje javnih kampanja s ciljem suzbijanja nasilja nad ženama (N=3) i kontinuirani medijski rad (N=2). Nadalje, istaknuta je uloga u provođenju edukacijskih aktivnosti i povezivanju stručnih osoba koje rade na ovom problemu (N=3). Kao važna uloga navodi se i osnaživanje žena kroz javni rad i javna predavanja (N=2) i provođenje prvih istraživanja o rasprostranjenosti različitih oblika nasilja nad ženama (N=2).

3) Zakonodavne promjene

Prepoznata uloga odnosi se na viđenje OCD-a kao ključnih pokretača i organizatora zakonskih promjena i izmjena (N=3).

2.4.3. Predstojeći ključni nužni koraci u suzbijanju nasilja nad ženama i pružanju pomoći i podrške ženama žrtvama u Hrvatskoj i uloga OCD-a

Kao ključne korake koji predstoje u Hrvatskoj na suzbijanju nasilja nad ženama i pružanju pomoći i podrške ženama žrtvama u Hrvatskoj, sudionice/i istraživanja navode četiri osnovne kategorije (rangirano prema učestalosti navođenja):

Tablica 2.

Predstojeći ključni nužni koraci u suzbijanju nasilja nad ženama u Hrvatskoj, kako ih vide predstavnice/i OCD-i koji ne rade direktno sa žrtvama

Naziv kategorije	Predložene mjere
1) Pozitivni koraci za poboljšanja prava i života žena žrtava nasilja	<ul style="list-style-type: none"> » Unaprjeđenje postojećih programa zaštite žrtava, kao što je obvezna psihološka pomoć ženama žrtvama nasilja koja bi trebala biti dio osnovnog zdravstvenog osiguranja. (N=4) » Unaprjeđenje sustava osnaživanja žena žrtava nasilja. (N=3) » Osiguravanje ekonomske i stambene sigurnosti (npr. stambeno zbrinjavanje nakon izlaska iz skloništa, zapošljavanje žrtava nasilja) za žrtve. (N=3) » Provođenje evaluacije djelotvornosti usluga i rada u skloništima i savjetovalištima. (N=3) » Unaprjeđenje tretmanskih programa za počinitelje nasilja. (N=3) » Uklanjanje prijave nasilja policiji kao preuvjeta za primanje u skloništa. (N=2) » Osiguranje održivosti postojećih programa koje provode OCD-i, prvenstveno osiguravajući dovoljna financijska sredstva. (N=1)
2) Provođenje edukacija, preventivskih programa i senzibilizacija javnosti	<ul style="list-style-type: none"> » Provođenje sustavnih edukacija osoba iz nadležnih državnih tijela i institucija (policije, centara za socijalnu skrb, tužilaštva i sl.) o problemu. (N=4) » Provođenje edukacija stručnih osoba koje rade sa žrtvama o specifičnostima određenih oblika nasilja (npr. seksualno nasilje u djetinjstvu) i/ili posebno vulnerabilnih grupa

	<p>(npr. nasilje prema lezbijkama, biseksualnim ženama i trans osobama). (N=3)</p> <p>» Uvođenje obveznih, kontinuiranih preventivskih programa tijekom cijelog odgojno-obrazovnog procesa na svim razinama. (N=3)</p> <p>» Senzibilizacija i edukacija javnosti o problematici. (N=3)</p>
3) Zakonodavni i institucionalni koraci	<p>» Provođenje nužnih zakonodavnih promjena, kao što su promjena Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, Kaznenog zakona (npr. pooštavanje kazni za počinitelje nasilja nad ženama). (N=4)</p> <p>» Smanjenje broja ispitivanja žrtava od strane različitih dionika prilikom prijave nasilja. (N=2)</p>
4) Unaprjeđenje suradnje	<p>» Sustavno ulaganje napora u unaprjeđenje suradnje i koordinacije svih nadležnih tijela, institucija i OCD-a koji rade na suzbijanju nasilja nad ženama kroz usklađeno i nadopunjavajuće djelovanje. (N=3)</p> <p>» Osnivanje kriznog ili koordinacijskog centra na razini grada (ili županije) koji bi povezivao sve ključne dionike. (N=1)</p>

Ključno je da državne ustanove preuzmu dio odgovornosti i brige za suzbijanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Nitko u nadležnim ministarstvima ne odgovara za neprovođenje zakona, propisa ili prihvaćenih planova. Čini se da je za njih problem riješen donošenjem zakona i izmjenama zakona, propisa ili planova – ne misle da su zakoni i propisi samo sredstvo za rješavanje problema. (predstavnik OCD-a koji ne rade direktno sa ženama žrtvama nasilja)

Ulogu OCD-a u svim navedenim, potrebnim promjenama sudionice/i istraživanja vide prije svega kroz nastavak rada na pružanju pomoći i podrške ženama žrtvama nasilja, kao i na osnaživanju žena i koordinaciji pružanja pomoći (N=5). Nadalje, OCD-i su prepoznati kao iznimno važni akteri u provođenju i unaprjeđivanju postojećih, kao i razvoju novih modela prevencije suzbijanja nasilja nad ženama (N=3), uključujući i senzibilizaciju i edukaciju šire javnosti. Istaknuta je i uloga OCD-a u pokretanju nužnih zakonodavnih izmjena (N=2),

kao i u „pokrivanju“ usluga prema žrtvama koje ne osiguravaju nadležne državne institucije, a trebale bi (N=2).

2.4.4. Glavne prednosti i problemi u radu OCD-a u suzbijanju nasilja nad ženama i direktnom radu sa ženama žrtvama nasilja

Sljedeća dva pitanja otvorenog tipa odnosila su se na viđenje glavnih prednosti kao i problema u radu OCD-a u području suzbijanja nasilja i direktnog rada sa ženama žrtvama nasilja.

Prednosti u radu OCD-a vidljivi su u tri glavna područja rada. Kao glavna prednost istaknut je drugačiji pristup u radu sa žrtvama u odnosu na institucije (N=5), s naglaskom na širok spektar usluga, fleksibilnost, individualan pristup, zagaraniranu povjerljivost, bolje razumijevanje problematike i potreba žrtava. Kao sljedeća prednost navedene su karakteristike zaposlenih osoba u OCD-ima (N=3), kao što su educiranost i motiviranost, posvećenost, visoka razina znanja o problemu, senzibiliziranost i osjetljivost za temu. Kao posljednja prednost navedena je prepoznatost OCD-a kao mjesta podrške, znanja i iskustva na području suzbijanja nasilja nad ženama te je naglašeno i da su programi koje provode OCD-i ekonomski daleko racionalniji od sličnih programa kakve provode državne/javne ustanove (N=2).

Osobe koje rade u OCD-ima imaju veći senzibilitet i više znanja o radu sa ženama žrtvama nasilja.

(predstavnicu OCD-a koji ne rade direktno sa ženama žrtvama nasilja)

Kao **glavnim problemima u radu OCD-a** također su istaknute tri grupe problema. Prva grupa odnosi se na nedostatnu financijsku podršku za rad što ima negativan utjecaj na kontinuitet i kvalitetu rada (N=5). Slijede poteškoće rada u OCD-ima, s naglaskom na isuviše mali broj OCD-a s obzirom na broj žrtava, potkapacitiranost tima, veliku birokratiziranost (pogotovo određeni EU projekti), teške uvjete rada, kao i poziciju da nadležna državna tijela i institucije OCD-e financijski podržavaju znatno slabije nego slične javne ustanove (N=5). Treća grupa problema ukazuje na neprepoznavanje i neuvažavanje kvalitete rada OCD-a (N=4).

2.4.5. Promjene koje su ključne za osiguranje održivosti OCD-a koje rade na suzbijanju nasilja nad ženama i pružaju direktnu pomoć i podršku žrtvama

Posljednje pitanje otvorenog tipa odnosilo se na predlaganje ključnih koraka koje je potrebno učiniti u cilju **osiguranja održivosti OCD-a** koji pružaju direktnu pomoć i podršku žrtvama. Ključni koraci su navedeni u tri kategorije (prema učestalosti navođenja):

1) Osiguravanje financijske stabilnosti OCD-a

Najčešće navođeni prijedlozi za osiguravanje održivosti OCD-a (N=5) odnose se na osiguravanje financijske podrške kako bi OCD-i mogli kontinuirano i kvalitetno pružati usluge žrtvama, a konkretni prijedlozi uključuju:

- » stabilno programsko, a ne kratkoročno projektno financiranje,
- » osiguravanje institucionalne financijske podrške,
- » suradnju s nadležnim tijelima i institucijama kroz partnerstva u međunarodnim projektima,
- » uključivanje alternativnih načina financiranja neovisnih od države i EU projekata.

Kao nužan korak za postizanje navedenog važno je razviti mehanizme procjene, praćenje i osiguravanje kvalitete rada OCD-a (N=2) kroz dodatne specijalizirane edukacije i usavršavanja, ne samo vezano uz temu na kojoj rade, nego i na području osiguravanja održivosti organizacija.

2) Razvijanje suradnje i kvalitete rada OCD-a

Sljedeći prijedlozi odnosili su se na nužnost umrežavanja sa svim relevantnim dionicima na području suzbijanja nasilja nad ženama i pružanju direktne pomoći i podrške za žrtve (N=4) u cilju poboljšanja efikasnosti pruženih usluga u cjelini.

3) Promjena stavova kod donositelja odluka

Kao ključnim u cilju osiguranja održivosti OCD-a prepoznata je nužnost promjene načina postupanja Vlade RH i pojedinih ministarstava prema OCD-ima (N=2), prije svega neizostavno je uvažavanje njihovog rada sa ženama žrtvama nasilja (N=2) te je nužno konstantno podsjećati donositelje odluka o kolektivnoj odgovornosti za rješavanje problematike nasilja nad ženama u Hrvatskoj (20%).

S jedne strane treba i dalje nastaviti podsjećati državu da je suzbijanje nasilja nad ženama njihova odgovornost. To nije problem nekih posebnih skupina već je kolektivni problem koji se treba kolektivno rješavati. S druge strane, budući da je malo izgledno kako će institucije preuzeti odgovornost, OCD-i trebaju razmišljati o alternativnim načinima financiranja.

(predstavnica OCD-a koji ne rade direktno sa ženama žrtvama nasilja)

2.5. ZAKLJUČAK

Istraživanje **Analiza uloge, kapaciteta i održivosti organizacija civilnog društva koje rade na suzbijanju nasilja nad ženama** pružilo je uvid u trenutno stanje OCD-a na tom području u Hrvatskoj, njihovim potrebama, problemima, kao i pozitivnim pomacima koji su nastali zahvaljujući njihovom zalaganju.

Tri različite skupine sudionica/ka koje su sudjelovale u provedenom istraživanju, dale su svoj doprinos u rasvjetljavanju slike o ulozi, važnosti i radu OCD-a. Istraživanje je ujedno bilo i temelj za razvoj smjernica Akcijskog plana organizacija civilnog društva za suzbijanje nasilja nad ženama i Modela održivosti organizacija civilnog društva koji rade direktno sa ženama žrtvama nasilja. Odgovori sudionica/ka poslužili su za definiranje konkretnih ciljeva i akcijskih mjera za suzbijanje nasilja nad ženama, nastalih na temelju direktnog rada sa ženama žrtvama nasilja, kao i u svrhu utvrđivanja nužnih koraka koji mogu pridonijeti održivosti rada OCD-a na ovom području.

Istraživanje pruža jasnu sliku o tome **tko su OCD-i koji direktno rade sa ženama** žrtvama nasilja. Od 23 uključene organizacije velika većina ima više od 20 godina iskustva u direktnom radu sa ženama žrtvama nasilja. U najvećem broju imaju do 5 zaposlenih osoba, kao i značajan broj vanjskih suradnica/ka i volonterki/a. Gotovo sve organizacije pružaju dugoročnu podršku žrtvama, pravno i psihološko savjetovanje, pružanje krizne podrške, kao i podrške u sudskom postupku. Više od trećine organizacija ima i skloništa za žene žrtve nasilja i njihovu djecu. Od 23 organizacije, 22 rade svaki radni dan, u prosjeku 8 sati, uz mogućnost prilagodbe termina potrebama žrtava.

Ove organizacije godišnje savjetuju 7200-9950 žrtava nasilja, a u skloništima pružaju pomoć i podršku za više od 300 žena i djece.

Osim direktnog rada sa žrtvama, ti OCD-i izdaju razne materijale, sudjeluju u razvoju javnih politika, aktivni su u zagovaranju nužnih promjena i unaprjeđenju zakonodavstva, organiziraju razne edukacije u cilju podizanja javne svijesti, provode javne kampanje i preventivne programe za mlade. Sve navedeno ih iznimno razlikuje u odnosu na savjetovališta i skloništa koja su javne i/ili vjerske ustanove.

Što se tiče **učinjenih pozitivnih promjena u Hrvatskoj** na suzbijanju nasilja nad ženama rezultati ukazuju kako sve tri skupine imaju vrlo slično viđenje, a to su:

- » Pozitivne zakonodavne promjene i promjene u razvoju javnih politika važnih za suzbijanje nasilja nad ženama;
- » Pozitivne društvene promjene na osvještavanju, senzibilizaciji i edukaciji stručne, ali i šire javnosti o problemu nasilja nad ženama;
- » Osiguravanje pomoći i podrške za žene žrtve nasilja kroz otvaranje i rad skloništa, savjetovališta, SOS linija i centra za žrtve seksualnog nasilja;
- » Jačanje kapaciteta OCD-a za rad sa ženama žrtvama nasilja;
- » Uspostavljanje suradnje s nadležnim tijelima i institucijama;
- » Uspostavljanje institucionalnih mehanizama nužnih za postizanje rodne ravnopravnosti, suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, kao i pokretanje institucionalnih promjena u radu relevantnih institucija sa ženama žrtvama nasilja.

Zasluga OCD-a u postignutim pozitivnim promjenama prepoznata je kroz njihovu stalnu prisutnost i uključenost u svim navedenim segmentima. Rezultati ukazuju kako se sve skupine sudionica/ka istraživanja slažu da bez OCD-a ne bi uopće došlo do navedenih pozitivnih promjena za koje su oni bili idejni nositelji i pokretači. Uloga je prepoznata i u pokretanju zakonodavnih promjena, otvaranju teme nasilja nad ženama u javnom prostoru, otvaranju prvih skloništa i savjetovališta, SOS linija te pružanju pomoći i podrške ženama žrtvama nasilja i njihovoj djeci. Nezamjenjiva uloga organizacija uključuje i razvoj i jačanje međusektorske suradnje, umrežavanje na nacionalnoj i međunarodnoj razini te senzibilizaciju i provođenje edukacija za širu javnost, same žrtve, kao i za predstavnice/ke institucija o problemu.

Sagledavajući **glavne prednosti u direktnom radu OCD-a** sa ženama žrtvama nasilja, navode se različite karakteristike, pri čemu se sve tri grupe sudionica/ka slažu u sljedećem:

- » Visoka kvaliteta rada OCD-a sa žrtvama nasilja (profesionalnost, stručnost, temeljni principi, iskustvo, brza reakcija i sl.), uključujući i drugačiji pristup prema ženama žrtvama nasilja u odnosu na rad institucija;
- » Kapaciteti organizacija i njihova prepoznatost kroz raznovrsnost, sveobuhvatnost, dostupnost i pristupačnost usluga koje žrtve nasilja mogu dobiti;
- » Karakteristike osoba zaposlenih u OCD-ima (visoka intrinzična motiviranost za rad na problematici, educiranost, posvećenost);
- » Kvalitetna suradnja i umreženost sa srodnim OCD-ima, nadležnim tijelima i institucijama.

Kao glavni **problemi u radu OCD-a sa žrtvama**, sve sudionice/i istraživanja slažu se da su nedostatna financijska podrška i financijska nestabilnost najveći problemi OCD-a, što ima negativan utjecaj na kontinuitet, ali i kvalitetu rada organizacija.

Sljedeći problem koji su prepoznale sve tri skupine sudionica/ka jest nedovoljan broj potrebnih servisa za rad sa ženama žrtvama nasilja te se tako suočavamo s ozbiljnim strukturnim problemom ugrožavanja već postojeće, kao i nedostatne dugoročne i na žrtvu usmjerene pomoći i podrške.

Zanimljiva je usporedba odgovora sudionica/ka istraživanja koja osim preklapanja pokazuje i diskrepanciju u razumijevanju problema s kojima se OCD-i susreću prilikom suradnje s državnim tijelima i institucijama. Tako primjerice sudionice/i koje dolaze iz civilnog sektora kao jedan od glavnih problema u svom radu navode lošu međusektorsku suradnju i negativan odnos institucija prema njima, dok sudionice iz nadležnih tijela i institucija problem vide u niskoj razini suradnje OCD-a s državnim institucijama i tijelima. Ovaj nalaz pokazuje kako i jednoj i drugoj strani nedostaje više razumijevanja i priznavanja važnosti i uloge u radu na problemu (iako se to prije svega odnosi na nepriznavanje rada OCD-a) te kako je nužno raditi na unaprjeđenju suradnje i umrežavanju svih ključnih aktera u pružanju što kvalitetnije pomoći i podrške ženama žrtvama i suzbijanju nasilja nad ženama općenito.

Kada govorimo o **predstojećim nužnim koracima** u suzbijanju nasilja nad ženama i pružanju pomoći i podrške žrtvama u Hrvatskoj, vidljivo je kako se sve sudionice/i istraživanja slažu oko nekoliko ključnih područja na kojima se mora poraditi:

- » na promjenama vezanim uz unaprjeđenje zaštite žrtava i rada s njima;
- » na osiguravanju kontinuiranog rada OCD-a kroz osiguranu financijsku podršku;
- » na zakonodavnim promjenama i unaprjeđenju javnih politika;
- » na unaprjeđenju suradnje i povezivanju nadležnih tijela, institucija i OCD-a;
- » na razvoju specijaliziranih edukacija za rad sa ženama žrtvama nasilja;
- » na kontinuiranom radu na nužnim društvenim promjenama (senzibilizaciji javnosti, preventivskim programima).

Jedina zamjetna razlika što predstavnice nadležnih tijela i institucija osim navedenog smatraju nužnim jest poraditi na definiranju jasne uloge i obveza OCD-a u radu sa žrtvama, na provođenju evaluacije kvalitete rada OCD-a prema zadanim kriterijima (profesionalni kapaciteti, standardi rada) te predlažu izjednačavanje principa rada OCD-a s principima rada javnih pružatelja usluga. Na žalost, dio takvih komentara ukazuje na temeljno nerazumijevanje uloge i rada OCD-a.

Sve tri grupe sudionica/ka istaknule su **ulogu OCD-a u svim predloženim nužnim koracima** iznimno važnom za sva područja. Navodi se kako je neizostavna za unaprjeđenje zakonodavstva, uspostavljanje sustavne i kvalitetne suradnje svih aktera u provođenju kontinuiranih edukacija stručnih osoba koje rade sa žrtvama, ali prije svega kao pokretača promjena u društvu i pružanju pomoći i podrške ženama žrtvama nasilja.

Kako bi se **osigurala održivost OCD-a** koji rade na suzbijanju nasilja nad ženama i pružanju direktne pomoći i podrške žrtvama, neizbježno je osigurati nekoliko promjena. Sve tri grupe ističu dvije važne promjene, a to su: osiguravanje financijske stabilnosti OCD-a i razvijanje suradnje svih relevantnih aktera u cilju poboljšanja efikasnosti pruženih usluga u cjelini ženama žrtvama nasilja.

3. AKCIJSKI PLAN ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA ZA SUZBIJANJE NASILJA NAD ŽENAMA: PRIJEDLOG NUŽNIH KONKRETNIH MJERA (2017. - 2021.)

Akcijski plan organizacija civilnog društva za suzbijanje nasilja nad ženama: Prijedlog nužnih konkretnih mjera (2017. - 2021.) (u daljnjem tekstu *Akcijski plan*) nastajao je na temelju dugogodišnjeg sustavnog rada i promišljanja Ženske sobe i nekoliko srodnih organizacija koje rade direktno sa ženama žrtvama nasilja. On je i rezultat nepostojanja Nacionalne strategije za suzbijanje nasilja nad ženama, različitih strategija i akcijskih planova koji obuhvaćaju samo određene segmente nasilja nad ženama, ali i rezultat često iskazanog nezadovoljstva i frustracija postojećim javnim politikama na ovom području.

Sam proces razvoja ovog projekta pridonio je stvaranju pozitivnog osjećaja da ćemo ipak uspjeti zajedno razviti jedan ovakav ključni dokument, bez obzira na određena neslaganja i/ili različite perspektive koje postoje među OCD-ima koji rade direktno sa ženama koje su preživjele različite oblike nasilja. Kroz zajednički rad, koji je trajao nekoliko mjeseci, uspjele smo definirati ključne mjere, koje su prihvatile sve organizacije, a sudjelovale su u njegovu razvoju.

Razvoj *Akcijskog plana* tekao je u tri faze:

1. Prvi prijedlozi su prikupljeni tijekom provođenja istraživanja ***Analiza uloge, kapaciteta i održivosti organizacija civilnog društva koje rade na suzbijanju nasilja nad ženama*** (ožujak - svibanj 2016.),
2. Prijedlozi su zatim dalje razrađivani najprije u malim radnim grupama, a zatim sve grupe zajedno na ***Konferenciji o ulozi i održivosti organizacija civilnog društva u suzbijanju nasilja nad ženama*** (Opatija, 08.-11.06.2016.),
3. Na temelju zapisa i snimaka s Konferencije razvijen je osnovni nacrt *Akcijskog plana* koji je slan svim sudionicama/ima Konferencije, kako bi mogle unijeti svoje izmjene, prijedloge i složiti se sa završnim nacrtom.

Konačna verzija rezultat je zajedničkog rada brojnih žena, aktivistkinja, feministkinja i/ili dugogodišnjih sudionica zajedničkih nastojanja da podržimo žene koje su preživjele bilo koji oblik nasilja i da dugoročno radimo na suzbijanju nasilja (prilog broj 2).

Sadržava 40 konkretnih mjera, podijeljenih u 5 područja, pri čemu su područja rangirana prema broju prijedloga.

I. PROMJENE VEZANE ZA ZAŠTITU ŽRTAVA, UKLUČUJUĆI INSTITUCIONALNE PROMJENE I PROMJENE VEZANE UZ OCD-e

Učinkovita i sustavna zaštita i podrška ženama žrtvama nasilja

1. Osigurati da žene žrtve nasilja dobiju trenutačnu i potpunu pomoć uz usklađen, multidisciplinarni pristup, neovisno o tome hoće li podnijeti prijavu ili ne.
2. Osigurati kvalitetan sustav podrške ženama žrtvama nasilja kroz otvaranje i/ili osiguravanje kontinuiranog rada specijaliziranih servisa OCD-a i institucija (skloništa, savjetovališta, SOS telefoni, centri za žrtve seksualnog nasilja) koji pružaju dugotrajnu pomoć i podršku žrtvama. Pri tome voditi računa o dovoljnom broju mjesta u skloništimama i dovoljnom broju savjetovališta/SOS telefona/centara za žrtve seksualnog nasilja u skladu s preporukama Vijeća Europe zemljama članicama¹¹, kao i o teritorijalnoj dostupnosti specijaliziranih servisa u svim županijama.
3. Osigurati stambeno zbrinjavanje i sustavnu podršku ženama žrtvama nasilja nakon izlaska iz skloništa. Osigurati zbrinjavanje žrtava u stanove koji su u posjedu lokalne i/ili regionalne samouprave, tako da minimalno 10% stanova bude namijenjeno ženama žrtvama nasilja u obitelji i njihovoj djeci. Stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja i njihove djece treba biti provedeno na temelju natječaja s posebnim uvjetima i hitnosti postupanja, bez čekanja da se završi sudski postupak, na prijedlog OCD-a i/ili Centra za socijalnu skrb.
4. Unaprijediti i primjenjivati postojeće mjere za zapošljavanje i programe za uključivanje žena žrtava nasilja na tržište rada.
5. Osigurati sredstva iz Državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i regionalne samouprave za financiranje prilagodbe i opremanja skloništa za žene s invaliditetom, u skladu s potrebama (minimalno jedno prilagođeno sklonište u županiji). Osigurati uvjete da savjetovališta budu prilagođena i dostupna ženama s invaliditetom. Uspostaviti partnerstvo s pravobraniteljicom za osobe s invaliditetom u cilju izdavanja preporuka i potrebnih savjeta.

¹¹ Kelly, L and Dubois, L (2008) Combating Violence against Women: Minimum Standards for Support Services, Strasbourg: Council of Europe. [http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF\(2007\)Study%20rev.en.pdf](http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF(2007)Study%20rev.en.pdf)

6. Osigurati osnaživanje i poticanje žena žrtava nasilja za prijavu nasilja. Pri tome treba posebno voditi brigu o sprječavanju ponovljene viktimizacije, kroz razvoj kvalitetnog multidisciplinarnog pristupa, koji ograničava broj ponavljanja iskaza žrtve.
7. Osigurati prijevod ženama žrtvama nasilja na materinji jezik tijekom prijave i procesuiranja nasilja, kao i prilikom pružanja podrške i pomoći, radi boljeg izjašnjavanja i razumijevanja žrtve o vlastitim pravima.
8. U rad sa ženama žrtvama nasilja uključiti načela dobrih praksi koja su temelj dugogodišnjeg rada OCD-a sa ženama žrtvama nasilja: razumijevanje rodne dimenzije nasilja, povjerljivost, sigurnost, podrška i osnaživanje kako bi žrtva aktivno sudjelovala u procesu oporavka, holistički pristup, prihvaćanje različitosti, razvoj specijaliziranih servisa i aktivno zagovaranje za nužne izmjene zakonodavstva i prakse. Pomoć i podrška trebaju biti utemeljeni na povjerenju. Pomoć treba biti besplatna i dostupna u svakom trenutku.

Osiguravanje financijskih sredstava i ljudskih resursa za operativno djelovanje OCD-a koji vode servise za rad sa ženama žrtvama nasilja

9. Osigurati financijsku i institucionalnu održivost i stabilnost rada autonomnih servisa za žene žrtve nasilja koje vode OCD-i kroz izradu zakona o obveznom financiranju skloništa (90-100%), savjetovališta, SOS telefona i centara za žrtve seksualnog nasilja (70%-90% sredstava) iz sredstava Državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i regionalne samouprave (tzv. *Tripartitni ugovori*). Nužno je da je takvo financiranje sustavno, kontinuirano i dugogodišnje (minimalno 5 godina), uz otvorenu mogućnost OCD-a da se javljaju i na ostale natječaje.
10. Razviti transparentan popis kriterija s minimalnim standardima za skloništa koja vode OCD-i prilikom bodovanja i donošenja odluka o financiranju iz Državnog proračuna.
11. Osigurati autonomnost rada servisa za žene žrtve nasilja koje vode OCD-i poštujući njihova osnovna načela u radu, kao što su:
  - a) U određivanju potrebnih kvalifikacija za rad u specijaliziranim servisima koji pružaju OCD-i ženama žrtvama nasilja treba priznati različite oblike izvaninstitucionalnog obrazovanja, višegodišnje iskustvo u radu sa žrtvama nasilja i uspješnost u radu kao kvalifikaciju, a ne se voditi institucionalnim formalnim obrazovanjem kao isključivim uvjetom za rad sa žrtvama.
  - b) Poštovati odluke OCD-a o zaštiti podataka žena žrtava nasilja koje to same traže i/ili očekuju.

12. Osigurati odgovarajuće uvjete za rad servisa za žene žrtve nasilja koje vode OCD-i vezano za opremu, materijalne troškove, rad vanjskih stručnih suradnica/ka, uključivanje volonterki/a, kao i sredstva za kontinuiranu edukaciju osoba koje rade sa žrtvama u svrhu jačanja organizacijskih kapaciteta, povećanja učinkovitosti i vidljivosti rada.

II. ZAKONODAVNE PROMJENE I PROMJENE JAVNIH POLITIKA

Prilagodba zakonodavnog okvira u svrhu suzbijanja nasilja nad ženama

13. Osigurati nužne izmjene postojećih zakona, kako bi se ženama žrtvama nasilja osigurao što efikasniji pristup pravdi i kako bi se počinitelji nasilja sankcionirali na odgovarajući način:
  - a) Izmjene Obiteljskog zakona (npr. uvođenje ograničenja i/ili zabrane očevima nasilnicima susreta i druženja s djetetom/djecom u fazi utvrđivanja počinjenja nasilja u obitelji, odnosno nakon utvrđivanja krivnje; određivanje nasilja u obitelji kao olakotne okolnosti za odobrenje uzdržavanja bračnog druga).
  - b) Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (npr. ukidanje mjera novčanih kazni za počinitelje).
  - c) Izmjene Kaznenog zakona (npr. osigurati da se ponovljeni incidenti nasilja u obitelji gone isključivo kao kazneno djelo¹²; izbacivanje kaznenog djela „Spolni odnošaj bez pristanka“; povećanje minimalne zapriječene kazne za silovanje).
  - d) Zakon o kaznenom postupku (npr. jasno definirati tko je osoba od povjerenja).
  - e) Uvesti da počinitelji prekršajnih i kaznenih djela protiv žena uplaćuju novčanu kaznu u *Fond za borbu protiv nasilja nad ženama*, koji bi donirao sredstva OCD-ima koji imaju skloništa i savjetovališta.
14. Uvesti promjene u sankcioniranju i rehabilitaciji nasilnika. Revidirati i/ili povećati kazne, gdje je to potrebno, za napade i zlostavljanje žena (npr. povećanje zapriječene kazni za počinitelje nasilja u obitelji i za seksualno nasilje).

¹² Postojeća zakonska izmjena nije zadovoljavajuća iz brojnih razloga. Potrebno je jasno definirati i propisati kriterije predstavlja li neko ponašanje prekršaj ili kazneno djelo, definirati što znači teško kršenje propisa o zaštiti od nasilja u obitelji te utvrditi jasne kriterije za utvrđivanje postojanja ponižavajućeg ponašanja, kako ne bi dolazilo do situacija da o diskrecijskoj (slobodnoj) ocjeni nadležnih tijela ovisi odlučivanje radi li se o prekršaju ili kaznenom djelu.

15. Osigurati da nadležne institucije dosljedno provode zakone i propise za suzbijanje nasilja nad ženama, kroz osnivanje međuresornih tijela za nadgledanje primjene i provedbe zakona u praksi i uvođenje obrazaca za prigovore o nepostupanju u skladu sa zakonom i propisima.
16. Osigurati da nadležne institucije sustavno i kvalitetno informiraju žrtve o njihovim pravima.
17. Osigurati zakonom dostupnu i pravodobnu besplatnu pravnu pomoć i zastupanje u prekršajnom i kaznenom postupku za žene žrtve nasilja.
18. Zakonom definirati privremene mjere ekonomskog zbrinjavanja žena žrtava nasilja, uključujući i koncept stambenog zbrinjavanja i zapošljavanja žena žrtava nasilja.
19. Osigurati hitno donošenje zakona o financiranju skloništa, savjetovaništa, SOS telefona, centara za žrtve seksualnog nasilja, kriznih centara i centara za besplatnu psihološku i pravnu pomoć iz Državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i regionalne samouprave, kako bi se osigurao kontinuitet u pružanju usluga i u broju smještajnih kapaciteta. Promijeniti način financiranja kroz sklapanje ugovora o višegodišnjem, kontinuiranom i stabilnom financiranju (ukinuti sustav glavarina koji onemogućava održavanje kontinuiteta i stabilnosti u pružanju usluga).

Razvoj potrebnih javnih politika za suzbijanje nasilja nad ženama i osiguravanje pomoći i podrške za žrtve

20. Donijeti jedinstvenu Nacionalnu strategiju za suzbijanje svih oblika nasilja nad ženama i nužnosti podrške i zaštite žena žrtava nasilja, kako bi se izbjeglo postojanje odvojenih strategija i politika koje pokrivaju samo određene segmente ove problematike (npr. Nacionalna strategija za suzbijanje nasilja u obitelji).
21. Razviti akcijske planove za provedbu mjera Nacionalne strategije za suzbijanje svih oblika nasilja nad ženama na lokalnoj i regionalnoj razini u svrhu definiranja konkretnih ciljeva i mjera. Osigurati financijska sredstva za provođenje akcijskih planova i sukladno tome raspisivati natječaje i raspoređivati financijska sredstva.
22. Osigurati hitnu ratifikaciju Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji putem javnih kampanja, gerilskih akcija te političkog pritiska.
23. Uvesti pojam “nasilje nad ženama” uz nasilje u obitelji u javne politike i zakone

sukladno Konvenciji Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji¹³. Uključiti preporuke o nužnosti podrške i zaštite žena žrtava svih oblika nasilja u javne politike na svim razinama (lokalna, regionalna i državna razina).

24. Osigurati prepoznavanje problema nasilja nad ženama u svim relevantnim javnim politikama, na svim područjima i razinama (kurikularne promjene, rodno osjetljiv proračun, rodno osjetljive politike u zdravstvu i socijalnoj politici i sl.).
25. Uključiti pitanje ravnopravnosti spolova u sve ključne javne politike za suzbijanje nasilja nad ženama.
26. Razviti javne politike koje definiraju i uspostavljaju kvalitetan sustav prikupljanja podataka o nasilju nad ženama.
27. Razviti jasne i transparentne kriterije za praćenje i evaluaciju primjene nacionalnih politika i strategija za suzbijanje nasilja nad ženama, nasilja u obitelji i promicanje ravnopravnosti spolova.
28. Kroz javne politike poticati i financijski podržati provođenje istraživanja o problemu nasilja nad ženama (pojavnim oblicima nasilja, rasprostranjenosti, posljedicama, razlozima koji pridonose prijavi nasilja, primjerima pozitivnih modela i praksi u radu sa žrtvama i sl.).
29. Osigurati sredstva za provođenje istraživanja o kvaliteti i efikasnosti provedenih usluga podrške i pomoći ženama žrtvama nasilja te njihovim zadovoljstvom uslugama koje su im pružile nadležne institucije i OCD-i.

III. SURADNJA I POVEZIVANJE NADLEŽNIH TIJELA, INSTITUCIJA I OCD-a

30. Osigurati prepoznavanje i prihvaćanje OCD-a kao ravnopravnih partnera u suzbijanju nasilja nad ženama i pružanju pomoći i podrške žrtvama, kroz obvezno uključivanje predstavnika/ca OCD-a u relevantna radna tijela (povjerenstva, radne skupine, vijeća, savjete, nacionalne i županijske timove i sl.) za izradu nacionalnih politika i strategija za ravnopravnost spolova, suzbijanje nasilja nad ženama, nasilja u obitelji i seksualnog nasilja.
31. Potaknuti praksu sklapanja partnerstva i ugovora o suradnji s jedinicama lokalne i/ili regionalne samouprave, nadležnim državnim tijelima i institucijama u svrhu jačanja suradnje za efikasnu prevenciju i suzbijanje nasilja nad ženama.

13 <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/images/pdf/Publikacija%20Konvencija%20Vije%c4%87a%20Europe%20o%20spre%c4%8davanju%20i%20borbi%20protiv%20nasilja%20nad%20c5%beenama%20i%20nasilja%20u%20obitelji.pdf>

32. Poticati i jačati suradnju između relevantnih državnih tijela, institucija i OCD-a s ciljem osiguravanja kvalitetnog međusektorskog pristupa u pružanju pomoći i podrške ženama žrtvama nasilja na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini.
33. Jačati umrežavanje i razvoj zajedničke strategije OCD-a koji rade na suzbijanju nasilja nad ženama i pružanju pomoći i podrške žrtvama na nacionalnoj i europskoj razini. Jačati suradnju s europskim organizacijama i agencijama u svrhu jačanja kapaciteta OCD-a.

IV. SPECIJALIZIRANE EDUKACIJE ZA RAD SA ŽENAMA ŽRTVAMA NASILJA

34. Uvesti obveznu edukaciju (minimalno jednosemestralni kolegij) kao sastavni dio preddiplomskih i diplomskih studija na sve relevantne fakultete na kojima toga još nema (kriminalistika, medicina, sestrinski fakultet, primaljstvo, pravo, socijalni rad, psihologija, edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, učiteljski fakultet, novinarstvo i politologiju) o nasilju nad ženama, nasilju u obitelji i seksualnom nasilju. Pri tome:
  - a) Jasno utvrditi potrebne kriterije, kvalifikacije i područja ekspertize za predavače/ice takvih kolegija.
  - b) Uspostaviti suradnju sa sveučilištima u Hrvatskoj (npr. Sveučilište u Zagrebu, Osijeku, Splitu i Rijeci) kako bi se pokrenulo uvođenje i provedba kolegija o nasilju nad ženama, nasilju u obitelji i seksualnom nasilju na relevantne fakultete.
35. Razviti licencirani edukacijski model (program) i osigurati sredstva za provođenje specijaliziranih međuresornih edukacija nadležnih tijela, institucija i OCD-a o problemu nasilja nad ženama, s naglaskom na nasilje u obitelji i seksualno nasilje, kao i o osnovnim aspektima i zakonskim osnovama u radu sa ženama žrtvama svih oblika nasilja (minimalno 60 sati edukacije), u svrhu dobivanja licence za rad sa ženama žrtvama nasilja. Pri tome:
  - a) Jasno utvrditi tijela koja mogu izdavati licence.
  - b) Definirati kriterije za ostvarivanje posebne licence za trenere/ice za provođenje ovakvih edukacija.
  - c) Definirati i razviti model evaluacije licenciranih edukacija (kratkoročan i dugoročan utjecaj).
  - d) Uvesti obvezu obnavljanja licence tako da tijekom razdoblja od 5 godina treba skupiti određeni broj bodova kroz sudjelovanje na različitim edukacijama (npr. seminari, treninzi, konferencije i sl.).

V. DRUŠTVENE PROMJENE

- 36.** Utvrditi hitne aktualne izmjene zakona i javnih politika s ciljem suzbijanja nasilja nad ženama i pomoći i podrške žrtvama, o kojima bi se tražilo izjašnjavanje svih političkih stranaka prije održavanja izbora na nacionalnoj i lokalnoj razini i utvrdilo njihovo stajalište o temeljnim ljudskim pravima, ravnopravnosti spolova i nasilju nad ženama. Dobivene odgovore trebalo bi učiniti dostupnima javnosti.
- 37.** Osigurati sredstva OCD-ima i nadležnim državnim tijelima i institucijama za sustavno i kontinuirano senzibiliziranje i osvještavanje javnosti o problemu nasilja nad ženama putem besplatnih termina na javnoj televiziji, kroz javne kampanje, javne akcije i sl. Poticati i osnaživati zainteresiranu javnost, u prvom redu mlade, za angažman u društvu protiv nasilja nad ženama.
- 38.** Razviti i osigurati provođenje sustavnih i kontinuiranih preventivskih programa protiv nasilja u školama, kao sastavni dio školskih kurikuluma. Pri tome uključiti ne samo učenice/ke, profesorice/e, stručne suradnice/ke, nego i roditelje.
- 39.** Promicati ravnopravnost spolova kao temeljnu vrijednost i polazište za suzbijanje nasilja nad ženama, kroz javne politike na svim razinama.
- 40.** Organizirati edukacije medijskih djelatnika/ca (s naglaskom na potrebu edukacije za izvršne urednice/ke) o problematici nasilja nad ženama, zaštititi prava žrtava i medijskom praćenju takvih slučajeva/ tema.

4. MODEL ODRŽIVOSTI ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA KOJE RADE DIREKTNO SA ŽENAMA ŽRTVAMA NASILJA

Model održivosti OCD-a koje rade sa ženama žrtvama nasilja (u daljnjem tekstu Model održivosti) zamišljen je kao niz mjera podijeljenih u 6 ključnih područja važnih za kvalitetno funkcioniranje i razvoj organizacija. Mjere su predložile/i sudionice/i istraživanja *Analiza uloge, kapaciteta i održivosti organizacija civilnog društva koje rade na suzbijanju nasilja nad ženama* i sudionice/i *Konferencije o ulozi i održivosti organizacija civilnog društva u suzbijanju nasilja nad ženama*. Rezultat su dugogodišnjeg iskustva u radu na suzbijanju nasilja nad ženama i pružanju direktne pomoći i podrške.

Iako se razni modeli održivosti najčešće sastoje od tri komponente: okolišne, ekonomske i socijalne, u ovom slučaju komponente i njihov broj prilagođene su iskustvu i problemima organizacija civilnog društva.

4.1. PROCES NASTANKA MODELA ODRŽIVOSTI

Razvoj *Modela održivosti* tekao je u nekoliko faza, pri čemu je sam proces njegova razvoja bio u posebnom fokusu. Naime, razlog naglaska na proces bio je ne samo stvaranje *Modela održivosti*, nego i poticanje sudionica na sagledavanje funkcioniranja vlastitih organizacija u širem kontekstu, osvještavanje činjenice da su različiti aspekti funkcioniranja organizacija međusobno povezani te da su svi važni za održivost organizacija.

Sam proces kreiranja *Modela održivosti* započeo je kroz provedbu istraživanja kojim su se ispitali različiti aspekti rada organizacija pa tako i održivost, zatim zajednički rad na *Konferenciji o ulozi i održivosti organizacija civilnog društva u suzbijanju nasilja nad ženama* (Opatija, 08.-11.06.2016.) i čitav niz konzultacija putem elektronske pošte nakon održane Konferencije, u cilju usuglašavanja predloženih mjera.

4.2. PODATCI ISTRAŽIVANJA

Istraživanje *Analiza uloge, kapaciteta i održivosti organizacija civilnog društva koje rade na suzbijanju nasilja nad ženama* provedeno je tijekom ožujka, travnja i svibnja 2016. godine. Uzorak je obuhvatio 37 osoba, od čega 23 predstavnice/ka organizacija koje rade direktno sa ženama žrtvama nasilja, 9 predstavnica nadležnih tijela i institucija te 5 predstavnica/ka OCD-a koji ne rade direktno sa ženama žrtvama nasilja.

Model održivosti prikazan u ovom tekstu odnosi se isključivo na podatke organizacija koje rade direktno sa ženama žrtvama nasilja¹⁴.

Polu-strukturirani intervju proveden je s predstavnicama/ima 23 organizacije, osobno ili putem telefona, a uključivao je 37 pitanja, od čega su se tri odnosila na održivost.

Prvo pitanje se odnosilo na **glavne izvore financiranja organizacije**, a uključene su bile kategorije: lokalna i područna (regionalna) samouprava (grad, županije), državna tijela (npr. Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH), Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva, nadležna ministarstva (npr. Ministarstvo socijalne politike i mladih), europski fondovi, drugi međunarodni donatori i nešto drugo (npr. privatni sektor, građani/ građanke i sl.).

Najviše odgovora *često* i *stalno* dobila je lokalna i područna samouprava (78,3%), slijede nadležna ministarstva (56,5%), Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva (30,4%) i europski fondovi (30,4%). Najviše odgovora *ne (nikad)* dobila su državna tijela (47,6), Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva (43,5%), drugi međunarodni donatori (31,8%) i kategorija nešto drugo (28,6%).

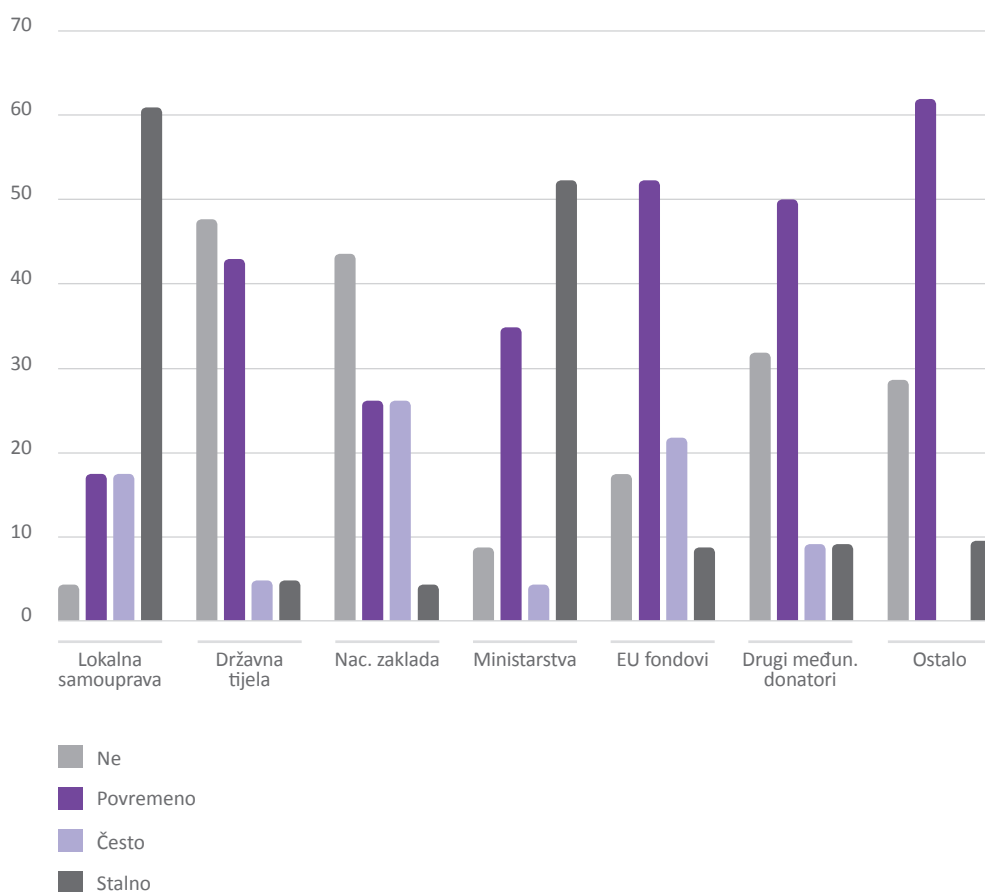
Kako je financijska podrška koju OCD-i mogu dobiti od lokalne i područne samouprave, nadležnih državnih tijela i nadležnih ministarstava uglavnom programska/projektna, rezultati govore dosta o financijskoj održivosti organizacija. Također, važan podatak je i rezultat da 43,5% organizacija nije nikada financirala Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva, koja jedina osigurava institucionalnu trogodišnju podršku.

¹⁴ Više o istraživanju nalazi se u poglavlju br. 2: Istraživački izvještaj „Analiza uloge, kapaciteta i održivosti organizacija civilnog društva koje rade na suzbijanju nasilja nad ženama“.

Ovaj bi rezultat bilo vrijedno dalje razmatrati, odnosno vidjeti zašto je to tako i što je u osnovi toga (npr. ne zadovoljavaju formalne uvjete, smatraju da su natječaji prezahtjevni, nemaju potrebu za institucionalnim financiranjem ili nešto drugo). Nadalje, bilo bi, također, zanimljivo vidjeti koliki su iznosi financijskih podrški od strane navedenih donatora, odnosno koliki udio u proračunima organizacija čine, jer prema iskustvu znamo da lokalna i područna samouprava financira organizacije dosta redovito, ali uglavnom s vrlo niskim iznosima.

Grafički prikaz 5.

Glavni izvori financiranja OCD-a koji rade direktno sa ženama žrtvama nasilja

Drugo pitanje vezano uz financijsku održivost odnosilo se na oblik financiranja organizacije, odnosno imaju li **projektno/programsko financiranje** i/ili **sustavnu podršku** (npr. institucionalna podrška). Sve organizacije su odgovorile da imaju projektno/programsko financiranje (100%), a 55,6% ima i sustavnu podršku. Ovaj odgovor izaziva dosta zabrinutosti vezano uz održivost organizacija, međutim za jasniju sliku bilo bi zanimljivo usporediti dobivene rezultate s rezultatima organizacija iz nekih drugih područja djelovanja (npr. ljudskih prava, prava djece i mladih, prava osoba s invaliditetom i sl.). Nadalje, bilo bi interesantno utvrditi koliki je udio sustavne podrške u cjelokupnom godišnjem proračunu organizacije, kao i koliko je vrijeme trajanja sustavne podrške (npr. institucionalna podrška Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva traje tri godine, nakon čega slijedi obvezna „pauza“ od najmanje jedne godine).

Pitanja koja se odnose na oblike financijske podrške ukazuju na postojanje značajnih razlika među organizacijama, iako sve djeluju na istom području i provode slične aktivnosti, prije svega pružaju podršku ženama i djeci žrtvama nasilja. Razlike su uočljive u postojanju sustavne/ institucionalne podrške, pri čemu se iz odgovora vidi da 50% organizacija ima takvu podršku, dakle 50% nema. Nadalje, iz odgovora je uočljivo da 60% organizacija ima relativno stabilnu projektnu financijsku podršku, pri čemu nije naveden iznos. Dakle, on može biti i minimalan, iako je redovan, kao što je slučaj lokalne i područne (regionalne) samouprave. Sve to dovodi do stvaranja različitih uvjeta za razvoj i rad organizacija koje djeluju na istom području te im time otežava održivost, kvalitetu rada, ali i kvalitetu međusobne suradnje (stvaranje kompeticijskih odnosa).

Trećim pitanjem željela se utvrditi **važnost pojedinih segmenata iz pet glavnih područja održivosti organizacije**, a to su: financijska održivost, vodstvo i ljudski potencijali, infrastruktura organizacije, transparentnost i otvorenost široj javnosti te strukturalna održivost. Za svako područje ponuđeno je i nekoliko mjera, a sudionice/i su mogli dati procjenu važnosti kroz tri kategorije: *izuzetno važno*, *osrednje važno* i *nije važno*. Mjere su postavljene tako da se odnose i na rad u organizaciji „iznutra“ i „prema van“ te da se naglasi povezanost ova dva aspekta. Iz [Tablice 3.](#) vidljiva je procjena važnosti svakog od segmenata i predloženih mjera.

Tablica 3.

Procjena važnosti pojedinih segmenata održivosti organizacija civilnog društva koje rade direktno sa ženama žrtvama nasilja

Područje	Izuzetno važno
FINANCIJSKA ODRŽIVOST	%
Razvoj dugoročne strategije za osiguravanje financijske održivosti za specijalizirane servise kroz planiranje tih troškova u okviru Državnog proračuna	95,7
Zagovaranje za promjene i unaprjeđenje nadležnih zakona i propisa o financiranju OCD-a koji se bave zaštitom ljudskih prava	91,3
Razvoj plana strateškog budžetiranja organizacije	82,6
Zagovaranje za promjene u donatorskim politikama	73,9
VODSTVO I LJUDSKI POTENCIJALI	
Briga za članice i članove organizacije	95,7
Definiranje jasnih organizacijskih vrijednosti	91,3
Izrada plana razvoja ljudskih potencijala organizacije	87
INFRASTRUKTURA ORGANIZACIJE	
Postojanje jasno definiranog načina vođenja i čuvanja dokumentacije	91,3
Postojanje zadovoljavajućeg prostora i uvjeta za rad sa žrtvama (uključujući osobe s invaliditetom)	87
Osiguravanje prostora za servise za žrtve od strane jedinica lokalne i područne samouprave	87
Postojanje zadovoljavajuće opreme za rad u organizaciji	65,2
TRANSPARENTNOST I OTVORENOST ŠIROJ JAVNOSTI	
Razvoj i unaprjeđenje suradnje s nadležnim institucijama i tijelima	95,7
Razvoj strategije povećanja vidljivosti organizacije	91,3
Razvoj i unaprjeđenje povezanosti među srodnim OCD-ima	91,3
Otvorenost prema građankama/građanima	91,3
Razvoj strategije komunikacijskih aktivnosti organizacije	73,9

STRUKTURALNA ODRŽIVOST	
OCD-i trebaju garantirati visoku kvalitetu rada i odgovornosti u radu sa žrtvama nasilja	100
Osigurati da predstavnice/i OCD-a sa dugogodišnjom praksom u suzbijanju nasilja nad ženama budu uključene/i u razvoj i donošenje javnih politika za njegovo suzbijanje	95,7
Poštivanje autonomnosti specijaliziranih servisa za rad sa ženama žrtvama nasilja	95,7
Razvoj Nacionalne strategije za suzbijanje nasilja nad ženama	91,3
Ratificiranje Istanbulske konvencije	87
Nešto drugo, što:	

Od predložene 21 mjere u okviru pet ključnih područja, sve su označene kao *izuzetno važne* i to u vrlo visokim postotcima. Čak 13 mjera je od 90 do 100% sudionica/ka proglasilo *izuzetno važnima*, za četiri mjere to navodi 87%. S obzirom da su gotovo sve mjere procijenjene tako važnima, teško je donijeti jasne zaključke. Jedina mjera koja je dobila 100% odgovora *izuzetno važno* je da *OCD-i trebaju garantirati visoku kvalitetu rada i odgovornosti u radu sa žrtvama nasilja*, a najmanje je dobila mjera *Postojanje zadovoljavajuće opreme za rad u organizaciji* (65,2%). Iznenadujuće je da je mjera *Ratifikacija Istanbulske konvencije* dobila “samo” 87% ili da je mjera *Razvoj i unaprjeđenje suradnje s nadležnim institucijama i tijelima* (95,7%) procijenjena važnijom od mjere *Razvoj i unaprjeđenje povezanosti među srodnim OCD-ima* (91,3%). Međutim, svjesne smo da se radi o malim razlikama, s obzirom da su uzorak sačinjavale 23 sudionice/i istraživanja.

4.3. DODATNI PRIJEDLOZI MODELA ODRŽIVOSTI

U okviru *Konferencije o ulozi i održivosti organizacija civilnog društva u suzbijanju nasilja nad ženama* održano je nekoliko uvodnih izlaganja na temu održivosti, nakon čega se radilo u manjim tematskim grupama. Cilj ovih sesija na Konferenciji bio je predstaviti nalaze istraživanja vezane za održivost, dati kratki uvod kroz pregled situacije te kroz grupni rad i raspravu dobiti dodatne prijedloge konkretnih mjera za kreiranje *Modela održivosti* OCD-a koji rade direktno sa ženama žrtvama nasilja.

Kroz pripremu materijala za Konferenciju iskristalizirala se i potreba da se osim pet navedenih područja održivosti uključenih u istraživanje, uvrsti još jedno koje smo nazvale **aktivistička održivost**. Naime, već i kroz provedbu istraživanja, a i na samoj Konferenciji kroz razgovor sa sudionicama/ima, vidljiva je iscrpljenost projektnim ciklusima, administriranjem projekata, financijskom nesigurnošću te frustracija smanjivanjem prostora u radu organizacija za aktivističko djelovanje. Iz navedenih razloga smo uvrstile i ovo područje kako bismo dale mogućnost za osmišljavanje mjera koje bi pridonijele aktivističkoj održivosti organizacija.

Nakon Konferencije svim sudionicama/ima poslan je popis prijedloga i zaključaka tematskih radnih grupa na uvid, komentare i dodatne sugestije. Ovaj prijedlog dodanih mjera održivosti rezultat je zajedničkog rada svih sudionica/ka Konferencije.

Dodatni prijedlozi *Modela održivosti* vidljivi su iz **Tablice 4.**, koja je strukturirana u skladu s **Tablicom 3**, radi bolje preglednosti. Navedene mjere podijeljene su na one koje se mogu ostvariti unutar same organizacije te na mjere kojima organizacije mogu djelovati na svoju zajednicu i društvo u cjelini. Ova podjela je napravljena zbog preglednosti, ali i potrebe da se naglasi da je održivost povezana s različitim aspektima rada organizacija. U **Tablicu 4.** uključene su isključivo mjere koje nisu navedene u **Tablici 3.** (dodatni prijedlozi *Modela održivosti*).

Tablica 4.

Dodatni prijedlozi Modela održivosti organizacija civilnog društva koje rade direktno sa ženama žrtvama nasilja

FINANCIJSKA ODRŽIVOST	
Na razini organizacije	Predložene mjere <ol style="list-style-type: none"> 1. Uvođenje diversifikacije članstva (npr. redovni, podupirući, podržavajući, počasni, prijatelji) pri čemu svaka kategorija ima različit stupanj prava/obveza i financijskog doprinosa. 2. Osiguravanje jedne osobe u organizaciji za održavanje evidencije članica/ova, njihovih kontakata i za održavanje redovitih kontakata sa članstvom. 3. Razvijanje baze donatora (daju financijsku podršku) i baze sponzora (daju pomoć u materijalu) i imenovanje osobe iz organizacije koja kontinuirano radi na ažuriranju baze i kontakata te održavanju komunikacije s donatorima. 4. Razvijanje različitih modela za kontinuirano financiranje donacijama građanstva. 5. Izrada plana za pokretanje alternativnih izvora financiranja (npr. socijalno poduzetništvo).
U širem kontekstu	Predložene mjere <ol style="list-style-type: none"> 1. Zaštita autorskih prava na razvijene projekte, modele edukacije i modele rada sa žrtvama. 2. Izrada plana, organizacija i implementacije različitih akcija za prikupljanje sredstava¹⁵ (npr. donatorske zabave). 3. Vođenje crowdfunding kampanja¹⁶, posebna edukacija zaposlenih osoba o mogućnostima crowdfunding-a.

¹⁵ Mikro fundraising

¹⁶ Financiranje kroz donacije građanki/a

4. Kreiranje zajedničke Zadruga/Zaklade/Posudionice dobara, usluga i stručnih osoba, kao sustava razmjene bez novca, između srodnih organizacija.
5. Zagovaranje za promjene poreznih zakona tako da građanke/i mogu sami birati što žele financirati iz poreza koji plaćaju državi.
6. Zagovaranje za rodno osjetljiv proračun na nacionalnoj i lokalnoj razini.

VODSTVO I LJUDSKI POTENCIJALI

Na razini organizacije	Predložene mjere
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kreiranje i poštovanje demokratskih i transparentnih procedura rada organizacija. 2. Izrada jasnih internih dokumenata koji određuju prava i obveze zaposlenih osoba. 3. Jačanje kapaciteta zaposlenih osoba, ulaganje u edukacije i treninge iz različitih područja. 4. Održavanje redovite supervizije i treninga za izgradnju tima, edukacija za prevenciju negativnih posljedica dugoročnog rada na problemu nasilja (npr. sindroma izgaranja, post-traumatskog stresnog poremećaja). 5. Razvoj baze aktivistkinja/a, volonterki/a, prijateljica/a i podržavateljica/a.
U širem kontekstu	Predložene mjere
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Održavanje redovitih kontakata i druženja s aktivistkinjama/ima, volonterkama/ima, prijateljicama/ma, podržavateljicama/ima, kao i aktivno uključivanje novih članica/ova. 2. Kreiranje procedura za prikupljanje povratnih informacija o zadovoljstvu radom i pruženim uslugama osoba kojima pružamo pomoć i podršku. 3. Uključivanje ciljnih skupina organizacije u njezin razvoj.

4. Održavanje redovnih sastanaka srodnih organizacija (npr. dva puta godišnje) s ciljem razmjene informacija i kreiranja zajedničkih strategija.
5. Usklađivanje standarda u radu sa ženama žrtvama nasilja unutar srodnih organizacija.
6. Razmjena volonterki/a putem programa Europske volonterske službe (European volunteer service).
7. Poticanje izrade diplomskih i drugih akademskih radova s temama suzbijanja nasilja nad ženama i pružanja pomoći i podrške ženama žrtvama nasilja.
8. Suradnja s inozemnim organizacijama i stručnim osobama koje rade na ovom području.

INFRASTRUKTURA ORGANIZACIJE

Na razini organizacije	Predložene mjere
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zagovaranje da lokalna i područna samouprava plaća režijske troškove skloništa i savjetovališta. 2. Reguliranje odnosa s lokalnom i područnom samoupravom da osigura financijska sredstva za nužne popravke prostora, koje su dodijelili skloništim i savjetovalištim za rad. 3. Zagovaranje za osiguravanje financijskih sredstava od lokalne i područne samouprave za opremanje prostora za rad skloništa i savjetovališta.
U širem kontekstu	Predložene mjere
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organiziranje redovnih sastanaka s jedinicama lokalne i područne samouprave na kojima se izvještava o postignutim rezultatima i daljnjim planovima rada servisa za žene žrtve nasilja. 2. Zagovaranje za veću dostupnost prostora u vlasništvu države/ lokalne i područne samouprave za korištenje OCD-a i građanstva općenito.

TRANSPARENTNOST I OTVORENOST ŠIROJ JAVNOSTI

Na razini organizacije	Predložene mjere
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Razvoj upravljanja i djelovanja organizacije prema etičkim i feminističkim principima. 2. Održavanje redovnih sastanaka u organizaciji za prenošenje informacija i zajedničko donošenje odluka. 3. Jačanje suradnje s lokalnim volonterskim centrom i uključivanje većeg broja volonterki/a u rad organizacije. 4. Tisak i distribucija publikacija i izrada promotivnih materijala. 5. Organiziranje posebnih druženja/sastanaka za predstavnice/ke medija s ciljem što bolje suradnje. 6. Razvoj mrežnih (web) stranica i profila na društvenim mrežama u svrhu informiranja javnosti o radu organizacije. 7. Izrada i slanje redovnih priopćenja za medije i reakcija na aktualne teme i događaje. 8. Objavljivanje redovnih financijskih izvještaja na internetskim platformama organizacije. 9. Organiziranje dana otvorenih vrata organizacije
U širem kontekstu	Predložene mjere
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Povećanje vidljivosti aktivističkog rada provođenjem direktnih akcija povodom obilježavanja važnih datuma (npr. Nacionalni i međunarodni dan protiv nasilja nad ženama, 16 dana aktivizma, Milijarda ustaje i sl.) 2. Provođenje kampanja na društvenim mrežama u cilju dodatnog aktiviranja građanki/a u prenošenju poruka protiv nasilja nad ženama. 3. Održavanje javnih predavanja i tribina o problemu nasilja nad ženama, njegovim posljedicama (kako na pojedinu osobu, tako i na obitelj i zajednicu) u cilju osvještavanja javnosti.

4. Uspostavljanje i jačanje suradnje s lokalnim knjižnicama, muzejima i drugim akterima u educiranju javnosti o problemu nasilja nad ženama.
5. Udruživanje sa srodnim aktivističkim inicijativama u provođenju zajedničkih akcija s ciljem što veće prisutnosti u javnosti

STRUKTURALNA ODRŽIVOST

Na razini organizacije	Predložene mjere
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organiziranje edukacija o strategijama i mehanizmima utjecanja na promjene u javnim politikama. 2. Praćenje razvoja međunarodnih mehanizama u području nasilja nad ženama. 3. Jačanje suradnje sa srodnim nacionalnim i međunarodnim OCD-ima u svrhu unaprjeđenja vještina zagovaranja i radi prenošenja primjera dobre prakse.
U širem kontekstu	Predložene mjere
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izrada akcijskog plana na području suzbijanja nasilja nad ženama u RH, koji će se razvijati u suradnji s nadležnim institucijama. 2. Osiguravanje kontinuiranog, sustavnog i dostatnog financiranja rada OCD-a koji pružaju servise ženama žrtvama nasilja. 3. Uspostavljanje čvrste suradnje s jedinicama lokalne i područne samouprave, s ciljem jačanja održivosti OCD-a. 4. Unaprjeđenje suradnje nadležnih tijela, institucija i OCD-a. 5. Kontinuirano vršenje pritiska na EU tijela da insistiraju da nadležna državna tijela i institucije korektno provode obveze proistekle iz međunarodnih dokumenata.

AKTIVISTIČKA ODRŽIVOST	
Na razini organizacije	Predložene mjere <ol style="list-style-type: none"> 1. Organiziranje različitih akcija namijenjenih mladima, u cilju osvještavanja o ravnopravnosti spolova i nasilja nad ženama, kao i uključivanja u rad OCD-a. 2. Stvaranje aktivističkih grupa (unutar i/ili između nekoliko organizacija) koje se redovito sastaju u svrhu promišljanja određenih problema i razvoja različitih aktivističkih akcija. 3. Redovito praćenje srodnih aktivističkih pokreta i konkretnih aktivističkih akcija u svijetu.
U širem kontekstu	Predložene mjere <ol style="list-style-type: none"> 1. Promoviranje rada OCD-a, posebno s aspekta procjene doprinosa, ekonomske isplativosti i društvene korisnosti za građanke/e. 2. Osvještavanje javnosti o ulogama i svrsi aktivističkog djelovanja civilnog društva, kao korektivnog faktora, ali i predlagatelja novih modela i mogućnosti. 3. Promoviranje uključivanja građanki/a u aktivističko djelovanje i zagovaranje za prava posebno ugroženih društvenih skupina.

4.4. PRIJEDLOZI MODELA ODRŽIVOSTI NADLEŽNIH TIJELA, INSTITUCIJA I OCD-a KOJI NE RADE DIREKTNO SA ŽRTVAMA NASILJA

U istraživanju nas je dodatno zanimalo kako održivost organizacija koje rade sa ženama žrtvama nasilja vide predstavnice/i nadležnih tijela, institucija i organizacije koje ne rade direktno sa žrtvama, kroz otvoreno pitanje.

Najveći broj odgovora kao **ključni problem** u radu OCD-a navodi nedostatak sustavnog financiranja organizacija te se zalažu za za sustavno državno financiranje kao i jačanje kapaciteta OCD-a za osiguravanje dodatnih oblika financijske podrške iz drugih izvora (N=10).

Sljedeći istaknuti problemi održivosti odnose se na potrebe za promjenama vezanim uz kvalitetu rada i pruženih usluga (N=8), od čega dio odgovora navodi važnost prepoznavanja postojeće kvalitete rada OCD-a i iskazivanje potrebe za podrškom organizacijama (*Nakon valorizacije uspješnih projekata osigurati njihovu daljnju provedbu, Prepoznati OCD-e kao nositelje pojedinih usluga za žrtve nasilja*), a dio ukazuje na probleme koje treba riješiti, kao što je nedostatak transparentnosti, sustavnosti i standarda u radu OCD-a (*ovi odgovori dolaze isključivo od institucija*). Interesantno je da odgovori nadležnih tijela i institucija još uvijek odražavaju nepovjerenje i nerazumijevanje rada OCD-a, kroz predlaganje mjera kao što su *Uskladiti kriterije i načine rada OCD-a s javnim pružateljima usluga*. Naime, kada su u pitanju standardi rada sa ženama žrtvama nasilja, rad OCD-a je daleko usklađeniji sa standardima postavljenima u ključnim EU dokumentima¹⁷, na primjer navedimo samo tri standarda: pružanje usluga ženama žrtvama bez obzira na prijavu nasilja, holistički pristup u pružanju usluga i postojanje rodne perspektive u radu na problematici nasilja nad ženama.

Nadalje, organizacije koje ne rade direktno sa žrtvama i institucije kao ključno mjesto održivosti prepoznaju potrebu za suradnjom i umrežavanjem (N=5) i to podjednako s institucijama, kao i s drugim srodnim organizacijama.

Jedna od temeljnih razlika koja pokazuje poziciju i perspektivu institucija i organizacija koje ne rade direktno sa žrtvama jest da organizacije jasno apostrofiraju odgovornost države u rješavanju problema nasilja nad ženama i prepoznavanju nasilja nad ženama kao društvenog problema, dok kod institucija takve perspektive nema.

¹⁷ Direktiva 2012/29/ Europskog Parlamenta i Vijeća o uspostavi minimalnih standarda prava, podrške i zaštite žrtava kaznenih djela; Istanbulska konvencija

4.5. ZAKLJUČAK

Ovaj *Model održivosti* nastao je na temelju prijedloga velikog broja organizacija, sadrži brojne mjere, ali sasvim sigurno ne uključuje sve koje bi bile potrebne svim organizacijama. U tom smislu, ovaj model više je poticaj za razmišljanje o održivosti, nego gotov recept te ga je potrebno prilagođavati potrebama pojedinih organizacija.

Isto tako kroz odgovore iz istraživanja, jasno je da među organizacijama postoje razlike u radu, potrebama i prioritetima, pa tako i u viđenju *Modela održivosti* (npr. kod prijedloga za financiranje kroz samoodržive modele, socijalno poduzetništvo i sl.) te da je vrlo teško stvoriti jedinstven model.

Iz evaluacija Konferencije na kojoj smo radili na *Modelu održivosti* vidljivo je da sudionice/i imaju potrebu za više vremena i prilika za razgovor o problemima s kojima se susreću u svom radu pa tako i o održivosti organizacija. Na važnost ove teme ukazuje i veliki broj različitih prijedloga za mjere koji je dobiven u procesu, međutim, tako veliki broj mjera ukazuje i na nedostatak sistematičnosti u razmišljanju o održivosti.

Stoga, smatramo da bi bilo potrebno raditi na edukacijama o održivosti organizacija te s time povezano na novim modelima rada u organizacijama općenito koje bi pridonijele ne samo održivosti u smislu preživljavanja organizacija (što je u ovom trenutku akutni problem) nego i u smislu poboljšanja kvalitete funkcioniranja unutar samih organizacija.

5. ZAKLJUČNO

Ova publikacija nastala je na temelju dugogodišnjeg promišljanja tima Ženske sobe o ulozi i važnosti rada organizacija civilnog društva (OCD-a) koje se bave problematikom nasilja nad ženama.

S obzirom da smo svjesne na koji način nas vrlo često vide nadležna tijela, institucije, mediji i dio građanstva, smatramo da je iznimno važno poraditi na promjeni takve slike i perspektive te ukazati na dosadašnji rad i napore OCD-a, koji su bili pokretači pozitivnih promjena na suzbijanju nasilja nad ženama u Hrvatskoj. Također, željele smo pridonijeti razvoju *Akcijskog plana za suzbijanje nasilja nad ženama u Hrvatskoj*, prije svega iz perspektive OCD-a koji čitav niz godina rade na tom području. Pri tome nismo željele niti izostaviti temu opstanka i održivosti OCD-a, koji se u svom radu iz dana u dan susreću s brojnim preprekama, prije svega u osiguravanju osnovnih financijskih sredstava za svoj rad, što smo prezentirale kroz razvoj mogućih prijedloga *Modela održivosti*.

Utjecaj civilnog društva u Republici Hrvatskoj s vremenom se mijenja i u nekom segmentu jača, pa tako OCD-i sve više bivaju prepoznati kao osnivači prvih savjetovališta, skloništa i SOS linija za žene žrtve nasilja, ali i kao pokretači promjena u zakonodavstvu, javnim politikama i institucionalnim praksama.

Iako je proces prepoznavanja važnosti i uloge OCD-a na suzbijanju nasilja nad ženama spor, obilježen postojanjem negativnih stavova i predrasuda te u ovisnosti o političkoj klimi unutar Hrvatske, ali i šire međunarodne zajednice, ne može se poreći da ipak postoje pozitivni pomaci u otvaranju nadležnih tijela i institucija prema OCD-ima i povećanoj spremnosti na suradnju. Na kraju krajeva, teško je ignorirati one koji pokazuju upornost, kontinuitet i predanost u radu na problematici nasilja nad ženama, promicanju ženskih ljudskih prava i osiguravanja ključnih servisa za žene žrtve nasilja, bez obzira na sve probleme s kojima se suočavaju više od 20 godina.

Značaj OCD-a, njihov rad i uloga još neko vrijeme će ovisiti o procesu demokratizacije društva i političkih struktura, kao i o unaprjeđenju prepoznatljivosti njihovog rada i uloge na suzbijanju nasilja nad ženama.

Završno možemo zaključiti kako nalazi *Analize uloga, kapaciteta i održivosti organizacija civilnog društva koje rade na suzbijanju nasilja nad ženama* ukazuju na određene pozitivne promjene, neke strukturalne i dugogodišnje probleme s kojima se OCD-i svakodnevno suočavaju u svom radu, ali nude i konkretne korake koji nam predstoje u stvaranju ravnopravnog društva, slobodnog od nasilja.

Vjerujemo da samo svi zajedno kao članice i članovi ovog društva možemo pridonijeti promjenama. Pri tome je važno pronaći zajednička mjesta slaganja u radu na ovoj temi, zaboraviti i/ili ostaviti iza sebe neke duboko ukorijenjene opće i/ili privatne animozitete, kao i neprihvatanje određenih okvira rada te se podsjetiti da nismo na ovim mjestima radi sebe, svoje institucije ili organizacije, nego zbog zajedničkog cilja – suzbijanja nasilja na ženama.

6. ZAHVALE

Tim Ženske sobe zahvaljuje **svima koji su sudjelovali u izradi publikacije *Organizacije civilnog društva kao ključni akteri u suzbijanju nasilja nad ženama***. Sama publikacija rezultat je predanog rada, uloženog truda i vremena mnogih članica i članova organizacija civilnog društva koje rade na suzbijanju nasilja nad ženama.

Zahvaljujemo **i svim sudionicima i sudionicama istraživanja o ulozi organizacija civilnog društva o suzbijanju nasilja nad ženama u Hrvatskoj**. Svojim uložnim vremenom i davanjem konstruktivnih komentara i odgovora pridonijele ste dobivanju rezultata istraživanja koji će nam poslužiti kao koristan alat u daljnjem radu te vam na tome neizmjereno hvala.

Zahvaljujemo **svim sudionicama i sudionicima trodnevne Konferencije o ulozi i održivosti organizacija civilnog društva u suzbijanju nasilja nad ženama** koja je održana u lipnju 2016. godine u Opatiji. Posebnu zahvalu uputile bismo našim partnericama i gošćama iz Stigamota, s Islanda, **Guðrún Jónsdóttir** i **Helgi Baldvinsdóttir Bjargardóttir**, koje su s nama podijelile svoja iskustva i primjere dobre prakse u radu na suzbijanju nasilja nad ženama. Također, zahvalile bismo i **Slobodanki Macanović** iz Autonomnog ženskog centra iz Beograda, koja je bila s nama i svojim iskustvom pridonijela konferenciji i ovoj publikaciji.

Zahvaljujemo našim podržavateljima **Nacionalnoj zakladi za razvoj civilnoga društva, Uredu za financijske mehanizme Europskoga gospodarskog prostora i Norveškom financijskom mehanizmu o provedbi Programa za organizacije civilnog društva u Republici Hrvatskoj (2009. - 2014.)** koji su nam omogućili provođenje projekta ***Novom snagom protiv nasilja nad ženama*** i nastanak ove publikacije.

7. PRILOZI

PRILOG BROJ 1

Popis organizacija civilnog društva, nadležnih tijela i institucija čije predstavnice/i su sudjelovali u istraživanju Analiza uloge, kapaciteta i održivosti OCD-a koji rade na suzbijanju nasilja nad ženama.

Popis organizacija civilnog društva koje rade direktno sa ženama žrtvama nasilja:

1. B.a.B.e. – Budi aktivna. Budi emancipiran.
2. Centar za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek
3. Centar za participaciju žena u društvenom životu
4. Centar za podršku i razvoj civilnog društva – Delfin
5. Centar za žene Adela
6. Centar za žene žrtve rata – Rosa
7. Domine – organizacija za promicanje ženskih prava
8. „Duga“ udruga za pomoć ženi i djetetu
9. Sigurna kuća Istra – pomoć ženama, žrtvama obiteljskog nasilja
10. S.O.S. – savjetovanje, osnaživanje, suradnja (S.O.S. Virovitica)
11. SOS Rijeka – centar za nenasilje i ljudska prava
12. SOS telefon i savjetovalište za žene žrtve nasilja Krapinsko – zagorske županije (CESI)
13. Udruga Brod – grupa za ženska ljudska prava
14. Udruga za podršku žrtvama i svjedocima
15. Udruga za zaštitu žena i djece žrtava obiteljskog nasilja „Iris“
16. Udruga žena HERA Križevci
17. Udruga žena Romkinja Hrvatske „Bolja budućnost“
18. Udruga žena Vukovar
19. U.Z.O.R. Udruga za zaštitu obitelji – Rijeka
20. Ženska grupa „Korak“ Karlovac
21. Ženska soba – Centar za seksualna prava
22. Ženska udruga IZVOR
23. Ženska pomoć sada – SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja

Popis nadležnih tijela i institucija:

1. Grad Zagreb, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom
2. Grad Zagreb, Ured gradonačelnika, Služba za promicanje ljudskih prava i ravnopravnosti spolova, odnose s nacionalnim manjinama i vjerskim zajednicama i razvoj civilnog društva
3. Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske
4. Ministarstvo socijalne politike i mladih Republike Hrvatske
5. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske
6. Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom
7. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova
8. Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske
9. Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske/Nacionalni tim za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama

Popis organizacija civilnog društva koje ne rade direktno sa žrtvama nasilja:

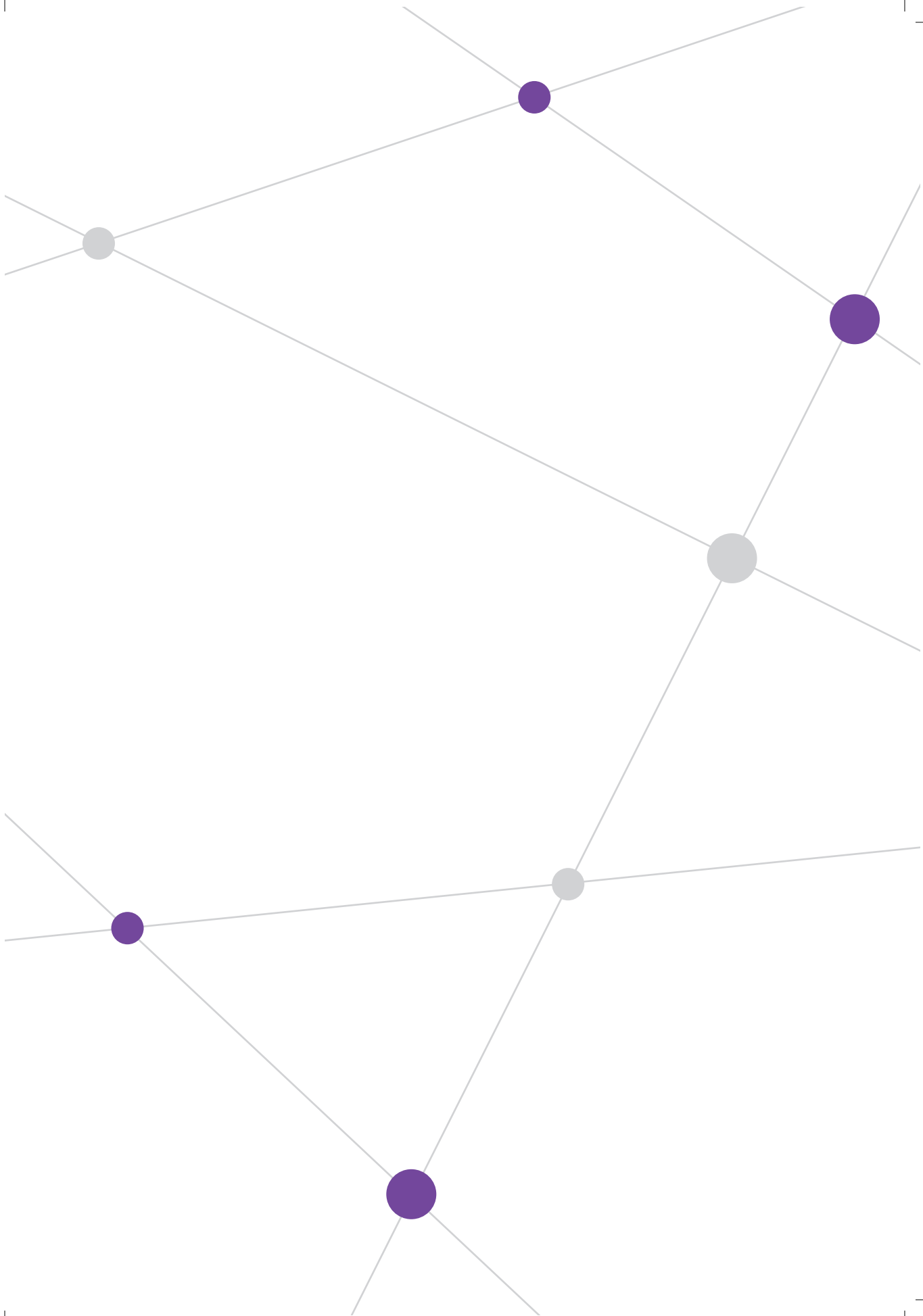
1. Društvo za psihološku pomoć
2. Hrvatska udruga socijalnih radnika
3. Lezbijska organizacija Rijeka LORI
4. Udruga sudaca za mladež, obiteljskih sudaca i stručnjaka za mladež
5. Zagreb Pride

PRIOLOG BROJ 2

Popis organizacija i inicijativa koje su pridonijele izradi *Akcijskog plana organizacija civilnog društva za suzbijanje nasilja nad ženama i Modela održivosti organizacija civilnog društva koje rade direktno sa ženama žrtvama nasilja.*

Popis organizacija civilnog društva i inicijativa:

1. Centar za ženske studije
2. fAKTIV – feministički kolektiv
3. Libela – portal o rodu, spolu i demokraciji
4. SOIH – SOS telefon za žene s invaliditetom žrtve nasilja
5. RODA – Roditelji u akciji
6. Ženska grupa Split

ženska soba
women's room